

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури
Кафедра логопедії

Міщенко Наталія Валеріївна

**КОРЕКЦІЯ ЗВУКОВИМОВИ СТУДЕНТІВ
В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЦЕНТРУ**

Спеціальність 016 «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)
Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник _____ А. І. Кравченко
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри логопедії
« ____ » _____ 2020 року

Виконавець _____ Н. В. Міщенко
« ____ » _____ 2020 року

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ	7
1.1. Визначення та характеристика поняття «звукова культура мовлення».....	7
1.2. Стандарти звукової культури мовлення студентів ЗВО.....	13
1.3. Особливості логопедичної роботи з дорослими.....	19
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ЗВУКОВИМОВИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА (ЛОГОПЕДІЯ. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ)»	30
2.1. Зміст та методи дослідження рівня розвитку звуковимови у студентів-логопедів.....	30
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	36
Висновки до другого розділу.....	39
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА (ЛОГОПЕДІЯ. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ)»	40
3.1. Методичне забезпечення та організація формувального етапу експерименту.....	40
3.2. Впровадження експериментальної методики.....	44
3.3. Аналіз результатів дослідження.....	60
Висновки до третього розділу.....	63
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	75

Перелік умовних скорочень

СО – спеціальна освіта

ДФН – денна форма навчання

ННІФК – Навчально-науковий інститут фізичної культури

ЗНО – загальне незалежне оцінювання

ЗВО – заклади вищої освіти

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з тенденцій розвитку сучасного суспільства є перехід до неперервної освіти протягом усього життя. Основа даного процесу закладається на перших етапах формування особистості – в ході навчально-виховного процесу.

Висококваліфікований педагог повинен володіти великим спектром знань, умінь, навичок і повинен мати високорозвинені компетенції, необхідні в його професійній діяльності. На сьогодні особливо гостро стоїть питання розвитку правильності мовлення майбутніх фахівців-логопедів. Така проблема з'явилася з переходом вступної компанії до університетів за результатами ЗНО.

Деякі абітурієнти, обираючи майбутній фах орієнтуються на бали з певних предметів, а схильність до певної галузі наук, або ж професійної відповідності обраній професії надається другорядне значення. Це призводить до того, що на спеціальність «Спеціальна освіта (Логопедія)» вступають люди, які мають певні порушення звуковимови, що є проблемою для оволодіння зазначеною професією.

Підвищення професійного рівня педагога – необхідна умова модернізації системи освіти, тому в даній роботі буде приділено особливу увагу основним аспектам питання звукової культури мовлення майбутніх фахівців-логопедів.

Актуальність даної роботи полягає в недостатній систематизації представлених науково-теоретичних і практично-орієнтованих матеріалів стосовно питання підвищення звукової культури мовлення студентів-логопедів.

Необхідно відзначити, що вже склалася досить значна наукова база для розгляду питання звукової культури мовлення в дошкільному віці, проте майже немає матеріалів з розвитку звукової культури мовлення дорослих.

Об'єкт дослідження – звукова культура мовлення студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)».

Предмет дослідження: методика корекції звуковимови у студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)».

Мета дослідження – розробка та впровадження методики корекції звуковимови у студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)».

Відповідно до мети були поставлені наступні **завдання дослідження:**

1) визначити науково-теоретичні засади корекції звукової культури мовлення у дорослих;

2) дослідити рівень розвитку звуковимови у студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)» I курсу;

3) розробка, впровадження та перевірка ефективності методики корекції звуковимови студентів-логопедів;

Методи дослідження: аналіз і узагальнення результатів досліджень за темою роботи, моделювання педагогічного процесу, бесіда, спостереження, тестування, порівняння.

Апробація результатів дипломної роботи здійснювалась шляхом практичного застосування розробленої методики на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Публікації. За темою дипломної роботи опубліковано 2 статті:

Міщенко Н. В. Проблема звукової культури мовлення студентів / Н. В. Міщенко // Актуальні проблеми корекційної педагогіки, психології та реабілітації: матеріали IV Всеукраїнської студенської науково – практичної конференції (з міжнародною участю). – Суми: ФОП Цьома С. П., 2020. – С. – 115-119.

Міщенко Н. В. Дослідження рівня сформованості звуковимови студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія)» / Н. В. Міщенко // Актуальні проблеми корекційної педагогіки, психології та реабілітації: матеріали IV Всеукраїнської студенської науково – практичної конференції (з міжнародною участю). – Суми: ФОП Цьома С. П., 2020. – С. – 119-123.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

1.1. Визначення та характеристика поняття «звукова культура мовлення»

Культура мовлення – це вміння правильно (відповідно до змісту викладеного), з урахуванням мети висловлювання та умов мовленнєвого спілкування, користуватися всіма засобами мови (звуковими засобами (інтонацією, лексичним складом, граматичними формами).

Поняття «звукова культура мовлення» широке і своєрідне. Воно включає безпосередньо вимовні якості, які відображають звукове мовлення (звуковимова, дикція тощо), елементи звукової виразності мовлення (інтонація, темп тощо), пов'язані з ними рухові засоби виразності (міміка, жести), а також культурні особливості мовленнєвого спілкування (тональність мовлення, поза мовця та рухові характеристики в процесі розмови). Складовими компонентами звукової культури є: мовленнєвий слух і мовленнєве дихання. Вони являються передумовою і умовою виникнення усного мовлення [3, с. 57].

Виховання звукової культури мовлення – це не тільки формування правильної вимови звуків. Формування правильної звуковимови – лише частина роботи зі звукової культури мовлення. Фахівець допомагає дітям оволодіти основами правильного мовленнєвого дихання, відповідною вимовою всіх звуків рідної мови, ясною вимовою слів, впевненим голосом, вчить дітей говорити неквапливо, інтонаційно виразно.

Також, у роботі з формування звукової сторони мовлення вихователі часто використовують певні логопедичні прийоми (в принципі, так само як і логопед). Крім виправлення безпосередньо порушень вимови, фахівець займається роботою, спрямованою на попередження можливих недоліків мовлення [9, с. 28].

Виховання звукової культури мовлення здійснюється поетапно та безпосередньо разом із розвитком інших сторін мови: лексики, граматики, зв'язного мовлення.

Порушення звукової культури мовлення негативно позначаються на особистості дитини: вона стає замкнутою, вередливою, гіперактивною, у неї зменшується рівень допитливості, може виникнути інтелектуальна затримка, і, як наслідок, і неуспішність у школі. Особливо актуальною стає потреба у чистій звуковимові, тобто вмінні правильно чути і вимовляти звуки, що є основою навчання грамоті та правильного писемного мовлення загалом.

Розвиваючи у дітей правильне, добре звучне мовлення, фахівець повинен вирішувати такі завдання:

1. Виховувати мовленнєвий слух дітей, поступово вдосконалюючи його найважливіші складові:

- звуко-висотний слух;
- слухову увагу;
- сприймання темпу і ритму мовлення.

2. Формувати вимовну сторону мовлення:

- вчити дітей правильно вимовляти всі звуки рідної мови;
- розвивати артикуляційну моторику та мовленнєвий апарат у цілому;
- працювати над мовленнєвим диханням;
- виробляти вміння користуватися силою голосу залежно від умов спілкування;
- виробляти зрозумілу, чітку і правильну вимову кожного звуку, слова, фрази, тобто виховувати красиву дикцію;
- формувати адекватний темп мовлення, тобто вміння вимовляти слова з певною швидкістю;
- виробляти вміння вимовляти фрази в помірному темпі, не прискорювати й не сповільнювати мовленнєвий темп, давати можливість слухачеві чітко сприймати висловлювання [13].

3. Розвивати вимову слів необхідно відповідно до норм орфоєпії літературної мови.

4. Виховувати інтонаційну виразність мовлення, тобто уміння точно висловлювати думки, почуття і настрої відповідними засобами (логічними паузами, наголосами, мелодикою, темпом, ритмом і тембром).

Робота зі звукової культури мовлення проводиться в різних формах:

1) на заняттях, що проводяться у формі самостійних занять зі звукової культури мовлення або ж як частина заняття з рідної мови;

2) окремі розділи роботи з розвитку звукової культури мовлення достатньо часто є включеними в зміст занять з рідної мови;

3) деякі розділи роботи зі звукової культури мовлення можуть бути включеними в музичні заняття (слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи);

4) додаткова робота з розвитку звукової культури мовлення може відбуватися й поза заняттями (ігри та вправи в ігровій формі тощо) [21, с. 17].

У роботі з виховання звукової культури мовлення застосовуються різноманітні прийоми, які впливають безпосередньо на вимовну сторону мовлення дітей:

- зразок правильної звукової вимови, виконання завдань, що пропонує педагог;

- коротке або розгорнуте пояснення представлених характеристик мовлення або рухів мовленнєвого апарату;

- перебільшена (з виділеною дикцією) вимова або підсилене інтонування звуку (наголошеного складу, спотвореної частини слова);

- образне характеризування звуку чи звукосполучення (з-з-з – розмова комара, коп-коп-коп – тупає лоша);

- хорові й індивідуальні повторення;

- обґрунтування обов'язкового виконання завдань педагога;

- індивідуальна мотивація до виконання завдання;

- сполучене мовлення дитини і вихователя, а пізніше відображене мовлення (повторення дитиною за вихователем);
- оцінка відповіді дитини або дії та виправлення;
- образна фізкультхвилинка;
- показ правильних артикуляційних укладів, демонстрація на прикладі іграшки або картинок [25, с. 58].

У роботі з виховання звукової культури мовлення у дітей педагог має враховувати характеристики мовлення кожної дитини, обов'язково використовувати як фронтальні, так й індивідуальні заняття, залучати до роботи батьків, виховувати у дітей правильне мовлення, підтримувати зв'язок з логопедом, лікарями та іншими фахівцями закладу.

Звукова культура мовлення – поняття досить широке, воно включає в себе фонетичну і орфоепічну правильність мови, її виразність, чітку дикцію і є складовою частиною мовленнєвої культури [25].

Діти дошкільного віку зазвичай опановують нею в процесі спілкування з близькими та оточуючими їх людьми. Проте й педагог надзвичайно сильно впливає на формування необхідної культури мовлення у дітей.

О. І. Соловйова, визначаючи основні напрямки роботи з виховання звукової культури мовлення, зазначає, що «перед педагогом стоїть завдання: виховання у дітей чистої ясної вимови звуків в словах, правильної вимови слів відповідно до норм орфоепії рідної мови, виразної вимови (гарної дикції), виразності дитячого мовлення» [36, с.15].

Виховання звукової культури передбачає [41, с.45]:

- формування правильної звуковимови і слововимови, для чого необхідний розвиток мовленнєвого слуху, мовленнєвого дихання, моторики артикуляційного апарату;
- навчання орфоепічно правильно говорити, тобто говорити відповідно до норм літературної мови. Орфоепічні норми включають і фонетичну систему мови, вимову окремих слів і словосполучень, окремих граматичних

форм. До складу орфоепії входять вимова та наголос, як специфічні явища усного мовлення;

- формування виразності усного мовлення. Оволодіння засобами виразності мовлення включає вміння правильно використовувати висоту і силу голосу, темп і ритм мови, але потребує навчання довільної, тобто усвідомленої, виразності під час читання віршів, переказі, розповіданні;

- вироблення дикції – виразної, точної вимови кожного звуку і слова як окремо, так і фрази в цілому;

- виховання культури мовленнєвого спілкування як частини етикету.

У звуковій культурі мовлення виділяють два розділи: культуру вимови і мовленнєвий слух. Тому і робота повинна вестися у двох напрямках [45, с. 17]:

1. Розвиток артикуляційного апарату (мовленнєво-рухового, голосового апарату, мовленнєвого дихання) як передумови формування вимови звуків, слів, словосполучень та чіткої артикуляції.

2. Фонематичний розвиток (сприймання мовлення, що включає слухову увагу, мовленнєвий слух, звуковисотний, ритмічний слух).

Звукові одиниці мови розрізняються за їх значенням в мові. Одні, поєднуються, утворюють слова. Інші звукові одиниці, просодеми, – надлінійні. Це й наголос, й елементи інтонації (мелодика, сила голосу, темп мовлення, її тембр). Просодичні одиниці беруть участь в модуляції артикуляційних органів.

Таким чином, звукова складова мовлення – єдине ціле, але досить складне явище, яке необхідно досліджувати з різних сторін. Вивчення різних аспектів звукової сторони мовлення сприяє розумінню закономірностей поетапного формування її у дітей і відповідно робить значно легшим керівництво розвитком цієї сторони мовлення.

Відомо, що робота з розвитку мовлення учнів у школі різноманітна. Один з її напрямів – розвиток звукової культури дітей, що включає вміння

зрозуміло висловити свої думки, грамотно і чітко говорити, привернути увагу своїм мовленням, донести думку, впливати на слухачів тощо.

У педагогічній та методичній літературі процес оволодіння звуковою складовою мовлення вивчений і описаний досить повно в роботах О. М. Гвоздєва, В. І. Бельтюкова, Д. Б. Ельконіна, М. Є. Хватцева, Є. І. Радіної. Поняття звукової культури мовлення, завдання роботи з її проведення розкриваються в роботах О. І. Соловйової, А. М. Бородич, А. С. Фельдберг, А. І. Максакова, М. Ф. Фомічової.

Один із відомих вчених у вітчизняній психології Е. А. Аркін [16] вважає, що виховання звукової культури передбачає:

- формування правильної вимови і слово-вимови, для чого необхідним є розвиток мовленнєвого слуху, мовленнєвого дихання, моторики артикуляційного апарату;

- виховання орфоепічної правильності вимови – вміння говорити згідно з нормами літературної вимови.

Основи відповідної вимовної культури закладаються із самого дитинства. Вихованням культури вимови займаються фахівці початкової ланки освіти. Саме з тими знаннями, вміннями і навичками, які діти отримали під час навчання в початковій школі, будуть основою відповідних умінь на середній і старшій ланках школи.

Отже дослідження вимовної культури мовлення у цієї вікової групи та рекомендації щодо організації роботи набувають пріоритетної значущості та актуальності.

Також, не можна не погодитися з твердженням М. Р. Львова, що саме в початковій школі «навчання живому слову нерідко недооцінюється вчителями; недоліки мовлення устатковуються і виправити їх надалі вже виявляється дуже важко» [39, с.57 45].

Проте загальновідомо, що однією з причин неуспішності учнів початкової школи з рідної мови багато дослідників називають наявність у дітей недоліків вимови.

Діти з порушеннями вимови не вміють визначати число звуків в слові, послідовно їх називати, не володіють уміннями підбору слів, що починаються на заданий звук. Часто, маючи на хороші інтелектуальні здібності дитина, у зв'язку з недоліками розвитку звукової складової мовлення, відстає в оволодінні словником і граматичною будовою мовлення і в подальші роки.

Діти, які не можуть розрізнити і виокремлювати звуки на слух і, відповідно, правильно їх вимовляти, не можуть в повному обсязі оволодівати навичками письма. Однак, незважаючи на це, багато вчителів не використовують всі можливості для досягнення учнями найвищого рівня розвитку звукової культури мовлення.

Про необхідність використання різних методів при навчанні вимовними особливостям мови писали А. А. Реформатський, А. Ф. Бойцова та ін. Незважаючи на серйозні та глибокі дослідження, дана проблема залишається недостатньо концептуально розробленою в області основних, найбільш ефективних методів.

Бувають випадки, коли звукова культура мовлення залишається порушеною й у дорослих людей, особливо у студентів вишів. Актуальність цієї проблеми досить велика і потребує якнайшвидшого вирішення.

1.2. Стандарти звукової культури мовлення студентів ЗВО

Українська мова як державна є найважливішим, по суті – головним, інструментом управління в усіх сферах державного і суспільного життя, засобом формування громадянської та національної самосвідомості, відтворення і розвитку культури, основою країни.

Сучасний підхід до підготовки фахівців із вищою освітою, особливо тих, хто користується словом як основним інструментом своєї професії, пред'являє серйозні вимоги до комунікативної культури особистості, органічно включає в себе культуру мови.

Все це ставить перед вищою освітою завдання посилення роботи з розвитку у випускників вишу культури мови як основної частини їх комунікативної та загальної культури [42].

Ці вимоги відображені і в нормативних документах за освітою: Закон України «Про освіту»; Національна доктрина розвитку освіти; Державна програма «Вчитель» та інших.

Соціально-економічні перетворення сьогодення не оминули й нашу країну, і звісно нікого не залишили байдужими. Проблеми мови, мовлення та мовленнєвого розвитку виходять за межі філософії та стають в ряд із загальнодуховними суспільними проблемами, вирішення яких – є однією з умов духовного і морального становлення держави.

Зміни, які сьогодні відбуваються у мові, все частіше стають предметом дослідження вчених, обговорення літераторів, проблемою педагогів, основою видань публіцистів. Неодноразово науковці вказували на те, що в сучасна українська усна та письмова мова проявляє певні тривожні моменти, які потрібно виправити для того, щоб зберегти усе багатство, красу та розмаїття української мови. Навіть на рівні вищих органів державного управління визнана необхідність підтримки української мови.

Стрижнем мовленнєвої політики, у тому числі й політики в галузі освіти, є доктрина збереження і зміцнення державної української мови. Отже, завдання з розвитку мовленнєвої культури сучасної молоді є на сьогодні неймовірно важливою і актуальною. Про це свідчать низка наступних чинників [32]:

1. Мовленнєва діяльність є однією з найважливіших в житті сучасної людини, без неї неможливо ні оволодіти професійними знаннями, ні загальнокультурним розвитком. Правильно та красиво говорити тепер є престижним, адже фахівці всіх рівнів стурбовані створенням власного і неповторного іміджу, у тому числі й мовленнєвого. Недостатня мовленнєва культура назавжди знижує враження про ділову людину, а її мовленнєві помилки призводять до насмішок.

2. Розвиток особистості студента передбачено гуманізацією та гуманітаризацією сучасної освіти. При чому мова виступає одним із провідних засобів цього розвитку.

3. Сьогодні часто спостерігається тенденція до зниження рівня мовленнєвої культури молоді. Вплетення в мовлення слів іншомовного походження, вживання сленгу, «інтернетівського» жаргону, основою якого є свідоме перекручування орфографії («медвед», «превед» тощо), значно впливають на формування мовленнєвого портрету молодого українця початку XXI століття. Відзначається зниження культури мовлення і в засобах масової інформації, і в професійному, і в побутовому спілкуванні.

Зважаючи на умови, що склалися в останні роки, перед сучасною системою освіти постає надзвичайно важливе завдання розробки ефективних засобів навчання. Необхідно надати випускникам освітніх установ можливість отримувати не тільки навички професійної діяльності, а й розвитку своєї рідної культури, у тому числі й мовленнєвої. В умовах сьогодення на ринку праці стають найбільш затребуваними фахівці, які ідеально володіють своєю спеціальністю і здатні швидко адаптуватися до нових умов, якісно засвоювати нові знання і навички, володіють аналітичним мисленням, мають гострий розум, здатні критично мислити і грамотно висловлювати свої думки.

Необхідними атрибутами загальної гуманітарної культури є правильність, виразність і точність мовлення. З давніх давен вони формувалися в процесі навчання і досить високо цінувалися.

Так, А. П. Чехов писав: «По суті, адже для інтелігентної людини погано говорити повинно б вважатися такою ж непристойністю, як невміння читати і писати ... Все кращі державні люди в епоху процвітання держав, кращі філософи, поети, реформатори були в той же час і кращими ораторами. «Квітами красномовства» був усипаний шлях до всякої кар'єри» [30].

До мовлення пред'являється безліч вимог. Найважливішими з них є: вимога простоти і зрозумілості, логічності, послідовності та точності,

інформативності та стислості, яскравості та різноманітності, усвідомленості, чіткості й інтонаційної виразності.

В сфері функціонування української мови виникають особливо серйозні проблеми. Основними з них є різке зниження загальної і мовленнєвої культури, порушення граматичних та лексичних норм, що забезпечують правильність, точність, образність і художню цінність писемного та усного мовлення» [34].

Справжня культура мовлення передбачає досить високий рівень загальної культури людини, свідому любов до мови, культуру мислення. Вершиною мовленнєвої культури є літературна мова, «оброблені майстрами слова».

Теоретичними та практичними проблемами культури мовлення займалися видатні вчені: Б. М. Головін, Т. О. Ладиженська, Л. І. Скворцов, Є. М. Ширяєв та ін. Сучасне визначення культури мовлення дає Є. М. Ширяєв: «Культура мовлення (культура володіння мовленням) – це такий вибір і така організація мовленнєвих засобів, які з урахуванням ситуації спілкування і при дотриманні власне мовленнєвих, комунікативних та етичних норм дозволяють забезпечити найбільший ефект у досягненні поставлених комунікативних цілей» [51].

На думку С. І. Ожегова, «висока культура мовлення – це вміння правильно, точно і виразно передавати свої думки засобами мови».

Центральне поняття культури мовлення – правильність, тобто дотримання норм сучасної української літературної мови. Під літературно-мовленнєвою нормою розуміються «прийняті в суспільномовленнєвій практиці освічених людей правила вимови, слововживання, використання традиційно сформованих граматичних, стилістичних та інших мовленнєвих засобів» [40, с. 122].

Теоретичний аналіз результатів досліджень дозволив виявити наступні мовленнєві помилки: акцентологічні помилки (71%): помилки, пов'язані з порядком слів у реченні (49%); коливання в роді і відмінюванні деяких

розрядів іменників (37%); помилки в побудові речень з дієприслівниковими зворотом (19%) (відсоток невірно виконаних завдань від загального числа досліджуваних) [50].

Крім цього, досвід їх роботи показує, що список мовленнєвих помилок можна продовжити. Це і відмінювання складних числівників, незнання багатьох засобів мовленнєвої виразності, неволодіння фразеологічними норми, стилістично вмотивоване використання англомовних запозичень і жаргонізмів [53].

Говорячи про культуру мовлення, не можна зводити її тільки до правильності. Культура мовлення полягає в умінні знайти точний засіб, найбільш дохідливий, доречний і виразний. Це і є комунікативні якості мови, які Б. М. Головін визначає як «реальні властивості її змістовного або формального боку». Точність – одна з комунікативних якостей, яка характеризує мову з боку її змісту.

Точність формується на основі зв'язку мови з дійсністю і мисленням через співвіднесення семантики мови з вираженою нею інформацією.

У зв'язку з цим виділяють два види точності: предметну, яка спирається на зв'язок мова – дійсність, і понятійну, в основі якої зв'язок мова – мислення.

Точність предметна і понятійна взаємопов'язані так само, як пов'язані предмет і поняття про нього. Створенню точного мовлення сприяють конкретні лінгвістичні засоби: вдалий вибір синоніма з синонімічного ряду, чітке розмежування омонімів, паронімів і полісемії.

Багато осіб не розрізняють пароніми (67%), не завжди успішно використовують антоніми і омоніми (43%), чітко розмежовують полісемію (27%).

Логічність як комунікативна якість мови, як і точність характеризує мову з боку її змісту. Якщо точність оцінює співвідношення цілісної семантики мови зі змістом тексту, то логічність характеризує структуру

мовленнєвої семантики, її організацію. Б. М. Головін виділяє умови логічності на утраті висловлювання і на рівні зв'язного тексту.

Труднощі викликають дотримання умов на рівні тексту, а саме: позначення переходів від однієї думки до іншої (58%), членування тексту на абзаци (43%), тричастинна побудова тексту або композиція (27%), вираз логічних зв'язків і відносин між частинами тексту за допомогою службових слів – прийменників, сполучників, часток (15%) [59, с. 88].

Логічність як і точність є базою формування інших комунікативних якостей: доступність, дієвість, доречність. Логічне мовлення добре передає структуру думки, значить, вона доступна, і тому дієва.

Якщо ступінь логічності та її характер відповідає мовленнєвій ситуації, мовлення буде доречним. Багатство мови як її комунікативна якість, на думку Б. М. Головіна «багатошарова, і потрібно розрізняти в сукупному мовленнєвому багатстві багатство лексичне, семантичне, синтаксичне, інтонаційний, багатство організації та динаміки мовних засобів мовлення» [13].

Необхідність в цьому комунікативному як і його характеристика залежать від функціонального стилю. Також і комунікативна якість виразності мовлення (експресивності) характерна не для кожного стилю. Комунікативна якість чистоти мовлення зв'язується зазвичай з відсутністю в ній позалітературних елементів мови (насамперед діалектних, просторічних, жаргонних слів і словосполучень) і слів, мовних зворотів, що відкидаються нормами моральності [13].

Чистота мовлення співвідноситься з манерою, тактом мовлення. Тому ця риса пов'язана як з комунікативною, так і з етико-естетичною нормою. Всі вищеназвані якості мови притаманні культурному мовленню, відповідають другому рівню мовленнєвої культури, тобто мовленнєвій майстерності, про який говорив С. І. Ожегов.

В усному мовленні культурно-мовленнєву функцію виконує:

а) володіння фонетикою літературної мови, її законами, нормами вимови звуків мовлення в різних позиціях фонем;

б) володіння ребусами і акцентологічними нормами;

в) володіння просодичними засобами: інтонаціями – смисловими й емоційними, ритмом, тембром голосу, фразовими наголосами, паузами та ін.

Людина опановує цими системами, спираючись переважно на інтуїцію, виробляючи мовленнєве чуття.

Фонетика (38 фонем) ще не забезпечує вимовної культури: потрібно опанувати орфоепією, яка велика й спирається не стільки на правила (на відміну від орфографії), скільки на традицію; сказане відноситься і до словесних наголосів. Допомогти в цьому можуть словники [20].

Аналіз літератури і досвід роботи у вузі показали, що проблема розвитку культури мовлення залишається актуальною. Культура мовлення містить три складових компонента: нормативний, комунікативний і етичний. У нашому дослідженні був вивчений, в основному, нормативний аспект, і тільки частково – комунікативний.

1.3. Особливості логопедичної роботи з дорослими

Мовлення – є найважливішим засобом людського спілкування. Сьогодні вимагає найвищого рівня мовленнєвої культури, наразі необхідно говорити правильно, доступно, виразно. Гарне, правильне мовлення допомагає вразити слухачів, налаштовує на співпрацю.

Важко заперечити, що вільне володіння мовою та навички правильного та переконливого висловлювання думок дозволить особистості бути впевненою, розкутою та товариською. Зазвичай, лише людина, яка добре володіє мовленням, досягає успіхів у житті. Проте для досягнення поставленої мети необхідно систематично працювати, розвиваючи відповідні мовленнєві та комунікативні навички [1, с. 64].

У той же час, не виправлені своєчасно мовленнєві порушення, як правило можуть залишитися на все життя. Досить часто вони зустрічаються й у дорослих. Порушення мовлення з роками закріплюються, а люди просто перестають їх помічати.

Існує твердження, що виправити порушення вимови і відхилення мовленнєвого розвитку в дорослих неможливо. Проте ця думка не зовсім правильна. Приклавши певні зусилля самостійно, а ще краще, звернувшись до логопеда, доросла людина може значно поліпшити своє мовлення і скорегувати порушення вимови.

Необхідність корекції та розвитку мовлення у дорослих підтверджували низка відомих науковців: І. Абелева, Л. Андропова, Л. Голубєва, А. Євгенова, К. Зелінська-Любченко, М. Кисельова, А. Кравченко, А. Лубенська, М. Мерліс, Л. Стахова, М. Хватцев, А. Шембель, В. Шкловський та інші [2, с. 101].

У ході дослідження нами було зафіксоване зростання впродовж останніх десятиріч інтересу науковців до проблеми надання логопедичної допомоги з виправлення недоліків усного мовлення у підлітків і дорослих, про що свідчать напрацювання Л. Белякової, Л. Волкової, Л. Міссуловіна, С. Каховської, Ю. Некрасової та багатьох інших.

Дослідження зазвичай проводяться в ракурсі теорії та практики особистісного становлення, психолінгвістичних засад мовного та мовленнєвого формування. З метою виявлення, корекції та попередження мовленнєвих порушень у дітей і дорослих, у ході спеціального навчання і виховання розроблено низку методів і прийомів їх усунення. Методично виправданими на нашу думку є теорії пошуку методик логопедичного впливу на формування правильної звуковимови в дорослих, які на сьогодні є недостатньо розробленими.

У тривалому і цілеспрямованому логопедичному процесі виокремлюються наступні етапи [2]:

Діагностика (обстеження та виявлення наявних мовленнєвих порушень, розробка індивідуальної корекційної програми).

Корекція – формування мотивації, підготовка артикуляційного апарату, вироблення правильного мовленнєвого дихання, постановка відсутніх звуків, автоматизація цих звуків в самостійному мовленні, диференціація цих звуків у випадку їх змішування.

Оцінка і контроль – оцінювання результатів навчання в динаміці, перевірка щодо відсутності рецидивів.

Проте не лише тільки заняття з логопедом допоможуть покращити мовлення дорослої людини. Не менш важливою у процесі виправлення мовленнєвих порушень є й самостійна робота.

Щоб оволодіти гарною вимовою, необхідно перш за все підготувати та зміцнити м'язи артикуляційного апарату: язика, губ і нижньої щелепи, виробити вміння правильного мовленнєвого дихання. Важливим у цьому є використання спеціальних вправ.

Мовленнєве дихання.

Правильне мовленнєве дихання є запорукою гарно розвиненого усного мовлення. Саме дихання забезпечує необхідне голосо- і звукоутворення, регулює плавність і мелодичність мовлення [2, с. 126].

Дикція.

За поняттям «дикція» криється зрозуміла, плавна і чітка вимова всіх звуків відповідної мови, обов'язково з правильною їх артикуляцією за умови чіткої та виразної вимови слів і фраз [4, с. 76].

Чітка і зрозуміла вимова слів забезпечується правильною артикуляцією кожного звуку рідної мови, і також вмінням у ході розмови вільно і достатньо широко відкривати рот. Адже за умови погано відкритого рота звуки вимовляються як би крізь зуби. Тобто досить важливим тут є розвиток рухливості м'язів нижньої щелепи та відповідно вміння досить широко відкривати рот в процесі мовленнєвого висловлювання. Для цього також використовуються спеціальні вправи.

Рухливість м'язів губ.

Якщо м'язи губ мляві та недостатньо рухливі, страждає чіткість і зрозумілість вимови багатьох звуків. Наприклад, вимовляючи звук [у] (ю) необхідно витягувати губи вперед трубочкою, для [о] (йо) – округлювати їх, для вимови [с, з] – розтягувати губи в посмішці тощо. З метою розвитку моторики губ корисно використовувати наступні вправи:

- Артикуляційна вправа «Гребінець».

Нижніми зубами необхідно ніби «розчесати» верхню губу, а потім навпаки верхніми зубами – нижню. Рахунок: 1-2.

- Артикуляційна вправа «Каченя».

Витягнути губи вперед, розтягнуті, немов у посмішці. Рахунок: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.

- Артикуляційна вправа «Вареник».

Витягнути губи, як у попередній вправі. Масажувати їх, щипаючи кінчиками пальців, немов ліпити вареник. Рахунок: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.

- Артикуляційна вправа «Кролик».

Підняти верхню губу, щоб верхні зуби стали оголеними. Рахунок: 1-2.

- Артикуляційна вправа «Мавпеня».

Висунути назовні нижню губу настільки, щоб стало видно нижні зуби. Рахунок: 1-2.

- Артикуляційна вправа «Парканчик».

Зімкнути верхні та нижні зуби, посміхнутися так, щоб повністю їх відкрити. Рахунок: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.

- Артикуляційна вправа «Хоботок».

Варіант 1. Витягнути трубочкою напружені та зімкнені губи. Утримувати під рахунок: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.

Варіант 2. Витягнути губи трубочкою, далі розслабити їх у посмішці. Рахунок: 1-2 [2, с. 235].

Розвиток м'язів язика.

Язик безпосередньо активно впливає на утворення більшості звуків мови. Від його стану дуже залежить виразність мовлення. Зазвичай труднощі виникають під час вимови слів зі збігом приголосних, коли потрібно швидко змінити рухи язика з одного положення на інше. Для розвитку та зміцнення м'язів язика, покращення його рухливості та переключення, безпосередньо перед вправами з вимови звуків, слів і словосполучень зі збігом приголосних, потрібно добре відпрацювати наступні рухи [2].

Вправи в чіткості вимовляння слів зі збігом приголосних звуків.

Повторити або прочитати вголос слова зі збігом приголосних (двох, трьох і чотирьох звуків): змахнути, застелити, пихатий, яструб, плотва, вплести, спливти, погляд, іскра, вкласти, вхід, наглядач, гротескний, служба, турист, зібрати, прищ, зрушити, груздь, мить, згладити, правець, стовбур, шпроти, острашка, розкрити, зустріти, правець, вправити, вплав, друшляк, багаття, мандрівка, здравниця, транскрипція штамп, зметикувати, сутичка, полотно, взвод, карта, обмундирування, поклажа, клумба, хвіст; промовляти їх на видиху. Дотримуватися плавності та злитості їх вимовляння.

Подальше закріплення правильної дикції здійснюється під час читання вголос поетичних творів і прозових текстів. Проте на початку роботи певний час потрібно продовжувати стежити за правильною роботою губ, язика, нижньої щелепи, та за чіткою вимовою голосних звуків (наголошених і ненаголошених), за правильним вимовлянням приголосних, але не допускати при цьому посиленої або підкресленої їх вимови.

Кожна вправа повинна відпрацьовуватися до тих пір, поки вона не буде виконуватися легко і на автоматі, без особливого напруження. Під час роботи над дикцією потрібно враховувати правильне застосування мовленнєвого дихання і голосу. Наприклад, під час промовляння скоромовок потрібно правильно доносити їх зміст, своєчасно робити паузи, своєчасно набирати повітря [35, с. 48 – 56].

Робота з відпрацювання чіткої дикції має відбуватися щоденно по 10-15 хвилин. Перехід до наступної вправи має здійснюватися лише після того, як буде в значній мірі чітко відпрацьована попередня.

Вправи на вироблення чіткості та ясності вимови звуків і слів у фразовому мовленні. Для вдосконалення чіткості та ясності вимови приголосних звуків і слів бажано використовувати скоромовки, що мають у своєму складі поєднання приголосних звуків, важких для вимови. Читання скоромовок необхідно розпочинати в повільному темпі, при цьому чітко промовляти кожне слово і кожен звук. Поступово потрібно прискорювати темп, але не забувати стежити за тим, щоб не знижувалася чіткість і ясність вимови [5, с. 66 – 68].

Під час логопедичної роботи з дорослими, що мають порушення мовлення, необхідно дотримуватись поставлених вимог. Тільки за цієї умови, можна передбачити позитивний і досить швидкий результат логопедичної корекції, тобто те, що порушення мовлення поступово будуть корегуватися, і людина зможе відчувати себе впевненіше.

Процес прищеплення норм літературної вимови повинен бути свідомим, а формування фонематичного слуху вимагає постійної мовленнєвої практики. Л. В. Щерба абсолютно справедливо підкреслював необхідність поєднання цих двох елементів навчання вимові та віддавав перевагу саме свідомому оволодінню мовленням [56].

Особливі труднощі представляє диференційоване сприймання звуків, схожих за артикуляцією та звучанням. В даному випадку рекомендується використовувати порівняльну імітацію, яка дозволяє вловити різницю у вимові звуків і визначити характерні особливості кожного зі звуків. Легше засвоюються молодшими школярами звуки, що різко відрізняються від інших і не мають будь-яких пар. Як показують дослідження, метод імітації або наслідування сприяє кращому засвоєнню звуків мови і розвитку звукової культури, однак не можна в роботі обмежуватися лише ним одним, необхідно застосування і інших методів.

Наступним методом, рекомендованим для використання, є артикуляційний метод. Значну увагу використанню в педагогічній практиці цього методу приділяли Я. А. Каменський, Л. В. Щерба, В. А. Богородицький, С. І. Берштейн, А. В. Миртов, А. Ф. Бойцова та інші педагоги. Вони вважали, що артикуляційний метод спирається на свідомість учнів і допомагає розвитку їх розумових процесів. Г. Г. Буржунов в своїх дослідженнях зазначає, що сутність артикуляції методу полягає в тому, що вчитель показує і пояснює положення органів мовлення, їх рух при проголошенні певного звуку. При цьому учні повинні усвідомити чим відрізняється один звук від іншого, а яка артикуляція є спільною для двох-трьох звуків яка служить для їх диференціювання [56].

При артикуляції звуків рідної мови рухи органів артикуляції в осіб автоматизовані. Вони не відчують і навіть не замислюються над тим, за допомогою якої роботи органів артикуляції виходять звуки. Відчутними моментами артикуляції називається положення органів мовлення, яке можна відчутти, а в деяких випадках і побачити. До них відносяться рух губ, кінчика язика, рух всього тіла язика вперед або назад, сила і тривалість повітряного струменя. Наприклад, при утворенні звуків одні органи ротової порожнини відіграють активну роль, інші – пасивну.

При виникненні труднощів свідомого управління артикуляцією можливе використання звуків-помічників. Необхідною умовою успішної роботи є тривала і напружена вимова звуків-помічників. У цьому випадку вони сприяють виробленню артикуляції навички щодо основного звуку. В українській мові з артикуляційним методом тісно пов'язаний порівняльний метод. Так як положення органів артикуляції при вимові звуків різна, то цей метод грає велике значення в формуванні звукової культури мовлення.

Головною характеристикою цього методу є концентрація уваги учнів на фонологічних особливостях мови, що допомагає свідомо засвоювати мовлення і глибше вникати в рідну мову. Порівняльний метод дозволяє краще розпізнавати предмети, засвоювати нові відомості про явища

об'єктивної дійсності, диференціювати подібні звуки. Використання цього методу допомагає наочно пояснювати мовленнєві явища, більш усвідомлено сприймати фонетико-фонологічні особливості мови і на цій основі грамотно і доречно використовувати її можливості.

Наступним методом, рекомендованим для розвитку мовленнєвої культури, є аналітико-синтетичний метод. Він є більш просунутим методом в порівнянні з вищеописаними і полягає в використанні прийомів, заснованих на аналізі та синтезі досліджуваних мовленнєвих явищ. Як прийомів звукового аналізу можливо проводити такі види робіт:

- чітка вимова слова по складах при вивченні важких звуків, наприклад, ра-ма, са-жа, ма-ма, тру-ба;
- самостереження за власною вимовою і вимовою інших;
- підбір слів з досліджуваним важким звуком для вдосконалення вмінь та навичок вимови, наприклад; [П] – праця, зошит, трава; [Р] – робота, ручка, ружа;
- порівняння слів за вимовою і зображенням. Таку роботу доцільно починати з тих слів, у яких звуки і позначаючі їх літери, в основному, збігаються, наприклад, машина, калина, сарафан.

У різні періоди корекції мовлення можуть бути використані різні методи і прийоми навчання. Вибір їх залежить від складності постановки звуку та рівня підготовленості артикуляційної моторики учнів.

Отже, виходячи з вищесказаного, найбільш ефективними прийомами, на наш погляд, можна вважати наступні:

- зразкова вимова вчителя;
- проведення артикуляційних вправ і фонетичних зарядок;
- знаходження відмінностей у звучанні і в семантиці слів, що відрізняються одним звуком;
- підбір окремих слів з досліджуваною фонемою;
- сприймання звуку ізольовано і в слові;

- виправлення вимови і повторне відтворення звуку слідом за вчителем;
- читання спеціально підібраних слів і речень з досліджуваним фонетичним явищем;
- демонстрація фонетичних таблиць;
- відповіді на запитання вчителя для закріплення правильної вимови;
- домовляння слів з досліджуваним звуком;
- промовляння скоромовок, чистомовок, лічилок, віршів, загадок, насичених досліджуваним звуком.

Таким чином, робота з розвитку вимовної діяльності повинна будуватися на використанні різноманітних методів і прийомів.

З вищесказаного випливає, що в педагогічній науці існує чимало форм роботи, які сприяють не тільки розвитку конкретних умінь в області правильної звуковимови, а й підвищенню якості навчально-виховного процесу в цілому.

Завдання полягає в тому, щоб правильно орієнтуватися в потоці інформації і вибрати найбільш оптимальний варіант, метод і прийом роботи при викладі і засвоєнні навчального матеріалу на кожному етапі навчання звуковрї культури мовлення.

Виходячи з вищесказаного, ми можемо підсумувати, що для успішної адаптації людини у соціумі необхідний достатній рівень розвитку комунікативних умінь, що напряду залежить від правильної та чистої звуковимови.

Слід зазначити, що деколи дорослі люди також потребують логопедичної допомоги. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у розробці методики подолання мовленнєвих порушень у дорослих в умовах Навчально-наукового центру.

Висновки до першого розділу

Культура мовлення – це вміння вірно та відповідно змісту викладеного користуватися всіма мовними засобами (інтонацією, лексичним запасом, граматичними формами), з урахуванням умов спілкування та безпосередньо метою висловлювання.

Поняття «звукова культура мовлення» широке і досить своєрідне. Воно складається з власне вимовних якостей, які відображають звукову мову (звуковимова, дикція тощо), елементи звукової виразності (інтонація, темп), зв'язані з цими складовими рухові засоби виразності (міміка, жести), а також елементи культури мовленнєвої комунікації (тональність мовлення, поза та рухи під час розмови).

Звукова культура має наступні складові: мовленнєвий слух і мовленнєве дихання – які є передумовою і умовою виникнення усного мовлення.

Вдосконалення звукової культури мовлення відбувається паралельно з розвитком інших сторін мовлення: словника, зв'язного мовлення, граматики.

Розвиваючи у дітей правильне, добре звучне мовлення, фахівець повинен вирішувати такі завдання: виховувати фонематичний слух дітей, поступово розвивати його складові; формувати вимовну сторону мовлення; розвивати вимову слів відповідно до норм літературної мови; виховувати інтонаційну виразність мовлення, тобто вміння точно висловлювати власні думки, виражати почуття і настрій засобами логічних пауз, наголосів, милозвучності, темпу, ритму і тембру.

Центральне поняття культури мовлення – правильність, тобто дотримання норм сучасної української літературної мови. Під літературно-мовленнєвою нормою розуміються «прийняті в суспільстві та мовленнєвій практиці людей стандарти вимови, слововживання, використання історично сформованих граматичних, стилістичних та інших мовленнєвих засобів».

В усному мовленні культурно-мовленнєву функцію виконує: володіння фонетикою літературної мови, її законами, нормами вимови звуків мовлення в різних позиціях фонем; володіння ребусами і акцентологічними нормами; володіння просодичними засобами: інтонаціями – смисловими й емоційними, ритмом, тембром голосу, фразовими наголосами, паузами та ін.

Своєчасно не виправлені порушення мовлення можуть залишитися на все життя. Нерідко вони зустрічаються і у дорослих. Порушення мовлення закріплюються, і люди перестають їх помічати. Є думка, що виправити недоліки вимови і порушення мовлення в дорослому віці неможливо. Проте це твердження не вірне. Приклавши деякі зусилля і звернувшись до логопеда, дорослий може поліпшити своє мовлення і усунути порушення вимови.

У процесі дослідження ми зафіксували зростання впродовж останнього десятиріччя інтересу вчених до проблеми організації логопедичної роботи з усунення недоліків усного мовлення в підлітків і дорослих, про що свідчать праці Л. Белякової, Л. Волкової, Л. Міссуловіна, С. Каховської, Ю. Некрасової та багатьох інших.

Щоб опанувати гарною дикцією, необхідно перш за все зміцнити м'язи язика, губ і нижньої щелепи, налагодити правильне мовленнєве дихання. Для цього використовуються спеціальні вправи на: мовленнєве дихання, дикцію, рухливість губ, розвиток м'язів язика; чіткість вимовляння слів зі збігом приголосних звуків, чіткість та ясність вимовляння звуків і слів у фразовому мовленні.

У логопедичній роботі з дорослими, які мають порушення мовлення, слід дотримуватись поставлених вимог. Лише за цієї умови, ми можемо передбачити, що логопедична корекція буде мати позитивний і досить швидкий результат, тобто недоліки мовлення поступово будуть усуватися, і людина зможе відчувати себе повноцінною особистістю.

Для успішної адаптації особистості у суспільстві необхідний високий рівень розвитку комунікативних можливостей, а отже і правильна та чиста звуковимова. Інколи дорослі також потребують логопедичної допомоги.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ЗВУКОВИМОВИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА (ЛОГОПЕДІЯ. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ)»

2.1. Зміст та методи дослідження рівня розвитку звуковимови у студентів-логопедів

Розвиток сучасної вищої освіти зумовлює потребу використання оптимальних засобів навчання студентів-логопедів (майбутніх вчителів-логопедів), які сприятимуть кращому засвоєнню знань, умінь і навичок, формування у студентів позитивних якісних змін в соціальній сфері, педагогічних і професійних відносин. Процес підготовки фахівців в різні історичні періоди відрізнялися у відповідності з вимогами часу і рівнем суспільних відносин, проте проблема пошуку шляхів вдосконалення процесу професійної підготовки фахівців і наразі залишається актуальним.

Сьогодні, у зв'язку з прийомом документів до ВИШу за результатами загального незалежного оцінювання (комісія не має змоги бачити здобувачів та говорити з ними) часто на спеціальність «Спеціальна освіта» вступають абітурієнти, що мають певні логопедичні проблеми.

Враховуючи, що логопед має корегувати мовленнєві порушення у дітей, найголовнішою вимогою до здобувача фвху має бути власне правильне та зрозуміле мовлення. Щоб студентам у майбутньому успішно реалізувати себе в професії, на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії СумДПУ імені А. С. Макаренка проводиться робота з корекції звуковимови у студентів першого курсу.

У дослідженнях Л. І. Беякової, Л. С. Волкової, К. О. Зелінської-Любченко, Т. Ю. Корнійченко, А. І. Кравченка, Л. А. Лісуренко, О. С. Орлової, Л. Л. Стахової, Р. М. Султанової, Т. Б. Філічевої, Н. О. Чевелевої, Г. В. Чиркіної та інших виокремлені теоретичні та практичні

засади формування готовності майбутніх педагогів до подальшої роботи у напрямку корекції порушеного мовленнєвого розвитку дітей: авторами пропонується використовувати моделювання у процесі підготовки студентів до розвитку звуковимови; висвітлюється зміст поняття професійної готовності майбутнього педагога, що передбачено компетентнісним підходом; пропонуються ефективні умови розвитку навичок професійної комунікації та загалом професійної підготовки майбутніх фахівців. Проте на сьогодні існує всього декілька публікацій з проблеми корекції звуковимови у студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)».

Враховуючи гостроту проблеми, нами було проведено дослідження, що проходило на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії зі студентами I курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)». У дослідженні брав участь 21 студент. Дослідження проводилося з жовтня по листопад 2019 року.

Мета дослідження – провести дослідження розвитку звукової культури мовлення у студентів I курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)», розробити, апробувати й перевірити ефективність методики корекції звуковимови у студентів.

Завдання дослідження:

1. Виявити рівень розвитку звуковимови у студентів-логопедів I курсу.
2. Провести апробацію методики корекції звуковимови студентів.
3. Провести повторне обстеження з метою виявлення змін особливостей розвитку звуковимови студентів.

Дослідження складалося з трьох етапів: констатувальний, формувальний та контрольний.

В ході констатувального етапу був вивчений рівень розвитку звуковимови досліджуваної групи студентів за розробленою нами спільно із фахівцями кафедри логопедії методикою. На формувальному етапі, була проведена дослідно-пошукова робота, основним завданням якої була

корекція наявних труднощів звуковимови. Експериментально було проведене повторне вивчення рівня розвитку звуко-складової структури слова у тій же групі.

Рівень розвитку звуковимови в первинному обстеженні здійснювався тестовим методом – мовленнєвими пробами, що складається з 2 типів завдань. Перший тип завдань був націлений на оцінювання рівня сформованості звуковимови. Другий – на оцінку стану фонематичного сприймання.

Оцінка завдань проводилася в кількісних еквівалентах, що дозволили правильно оцінити рівні розвитку звуковимови.

Завдання 1. При зверненні до студента експериментатор говорить: «повтори за мною слова: аквалангіст, танкіст, кінотеатр, космонавт, баскетбол, перепорхнути, термометр, шурхання, сковорода, замістити, скакалка, міліціонер, Ларисочка».

Провівши пробу, оцінювання виступало у вигляді суми двох критеріїв:

1) оцінка звукової структури слова – студент самостійно правильно вимовляє (5 балів), студент при повторенні спотворює, пропускає звук (4 бали), студент при повторенні спотворює, пропускає два невірних звуку (3 бали), студент при повторенні сильно спотворює, пропускає три і більше помилкових звуку (2 бали).

В кінці дослідження мови був проведений підрахунок балів. У разі, коли велика частина відповідей (більше 75%) оцінюється на 4 і 5, йдеться про високий рівень. Понад 50% відповідей оцінено на 3 – це вказує на середній рівень, понад 50% відповідей мають оцінку 2, то даний рівень визначається як рівень нижче середнього. Дане завдання становить перший і другий критерії для складання загальної діаграми порівняння результатів.

Завдання 2. Повторення низки складів.

а-о-у у-и-а

ща-жа

бо-бі-ба ба-бо-бі

лу-ру

бо-по-по-бо

ми-ни-ми ну-ну-му

ша-са-са-ша

жа-ша-жа шо-жо-шо

чу-тю-тю-чу

ле-ре-ре ре-ре-ле

ма-на цо-со-цо

Дане комплексне завдання допомагає оцінювати серійну організацію мовленнєвих рухів і особливості фонетичного сприймання. Спочатку пред'являється перший член (а-і-у), відтворений студентом. Потім в подібному режимі пред'являється другий член (у-а-и).

Оцінювання: точність і правильність відтворення в тому ж самому темпі, який був пред'явлений (5 балів); відтворення напружене або уповільнене, студент допускає незначні помилки (4 бали); уподібнення складів із самостійною корекцією (3 бали); уподібнення, спотворення, скорочення кількості складів або відмова від роботи, допускає численні помилки (2 бали).

Завдання 3. Виявлення слухового сприймання «Прослухай вірш».

Мета даного завдання – виявити навички студента диференціювати вимовлені звуки. Для виконання завдання 3 були використані різні вірші. Якщо під час виконання завдання логопедом помічалось порушення звуковимови певного звуку, то зачитувався вірш саме із цим та опозиційним йому звуками. Завдання – визначити, які звуки чуто найчастіше.

Приклади віршів на звуки:

[Р]

Рак

Рак ранесенько проснувся,

В чобіточки гарні взувся,

І без батька, і без мами

Прогулявся між корчами.
 Срібна рибка пропливала,
 Рибка рака не впізнала.
 Рак образився, роззувся
 І додому повернувся.

І. Кульська

[Л]

Гей, малий, скажи малому,
 Хай малий малому скаже,
 Хай малий теля прив'яже
 І його усім покаже.

Алла липку не вгляділа:
 Липка листя загубила.
 З липки листя не опало –
 Липку лами общипали.

[С]

Лось

Йшов тихенько лісом лось.
 У лісі лось злякався когось.
 Так злякався лось когось,
 Що тікати довелось.

Ранок

Гарним ранком сонце встало,
 Піднялося й запалало.
 Все, що спало, прокидалось,
 Кожна пташка умивалась.
 З гілки стрибала на гілку.

І метелик сів на квітку.
Вівчарик погнав скотину
Попід гори на долину.

Л. Глібов

[З]

Заєць зяблика зустрів.

Заєць зяблика зустрів:

- Зебру зжер! Зміюку з'їв!-

Зяблик зиркнув:

- Значить, заєць -

Задавака і зухвалець!

Ю. Кругляк

Зайчик зілля з'їв у Зіни.

Зайчик зілля з'їв у Зіни,

Захотів заїсти сіном.

Зіна зойкнула у сінях:

Де ж узяти зайцю сіна?

В. Ладижець

Оцінювання проводиться в балах:

4 – студент визначає всі звуки;

3 – допускає неточності при визначенні звуків;

2 – визначає звуки за допомогою логопеда.

Завдання 4. Звуковимова зв'язного тексту.

Мета даного завдання – виявити навички правильно оформленого зв'язного мовлення.

Студенту пропонується прочитати улюблений вірш, уривок тексту, або ж розповісти про улюблену пору року. Логопед слідкує за правильністю

вимови звуків та артикуляцією. За потреби обстежує стан артикуляційного апарату.

2.2. Аналіз результатів дослідження

Як вже зазначалося вище, за даною методикою нами було обстежено 21 студента.

У ході виконання першого завдання, було визначено, що в 2-х студентів наявне порушення звуковимови звука [р], а в трьох студентів – звуків [с], [з], і в одного студента [л]. Фактично рівень їх звуковимови був на середньому рівні.

У ході виконання другого завдання лише у деяких студентів виникала проблема з відтворенням складів. Це стосувалося 6-ти студентів, звуковимова певних звуків у яких порушена, та 2-х студентів із нормою звуковимови. З приводу останніх, ми вважаємо причиною такого результату є хвилювання. Студенти проявляли ознаки занепокоєння (один студент постійно крутив сережку у вусі, а інший постійно потирив долоні).

За результатами виконання цього завдання 8-ро студентів мають оцінку 4 бали, а решта 5 балів.

Дуже важливо було зрозуміти чи розрізняють студенти на слух звуки, що вимовляються ними неправильно. У ході виконання третього завдання студентам пропонувалося прослухати нескладний вірш в визначити, який із звуків вимовляється найчастіше та порахувати кількість цих звуків при повторному відтворенні вірша. Всі студенти впоралися із завданням правильно.

Під час виконання четвертого завдання логопед уважно слідував за артикуляцією звуків. Підтверджував спотворену звуковимову вже помічених звуків і намагався визначити, чи не пропущено ще певного порушення.

За результатами виконання завдання, було підтверджено порушену звуковимову у 6-х студентів, у наслідок неправильної артикуляції.

Обстеження стану артикуляційного апарату проводилося лише у студентів, що не вимовляли звук [p]. У них відзначалася гортанна вимова. Патологій артикуляційного апарату не визначено.

Студенти із спотвореною вимовою звуків [с], [з] – користувалися міжзубною вимовою.

Студент із спотворенням вимови звука [л] пом'якшував його вимову.

Отримані результати, показані у таблиці 2.1. та на рис. 2.1.

Таблиця 2.1.

Аналіз результатів констатувального експерименту

Завдання	Кількість студентів, що правильно виконали завдання	Кількість студентів, що виконали завдання із помилками
Завдання 1	15	6
Завдання 2	13	8
Завдання 3	21	0
Завдання 4	15	6

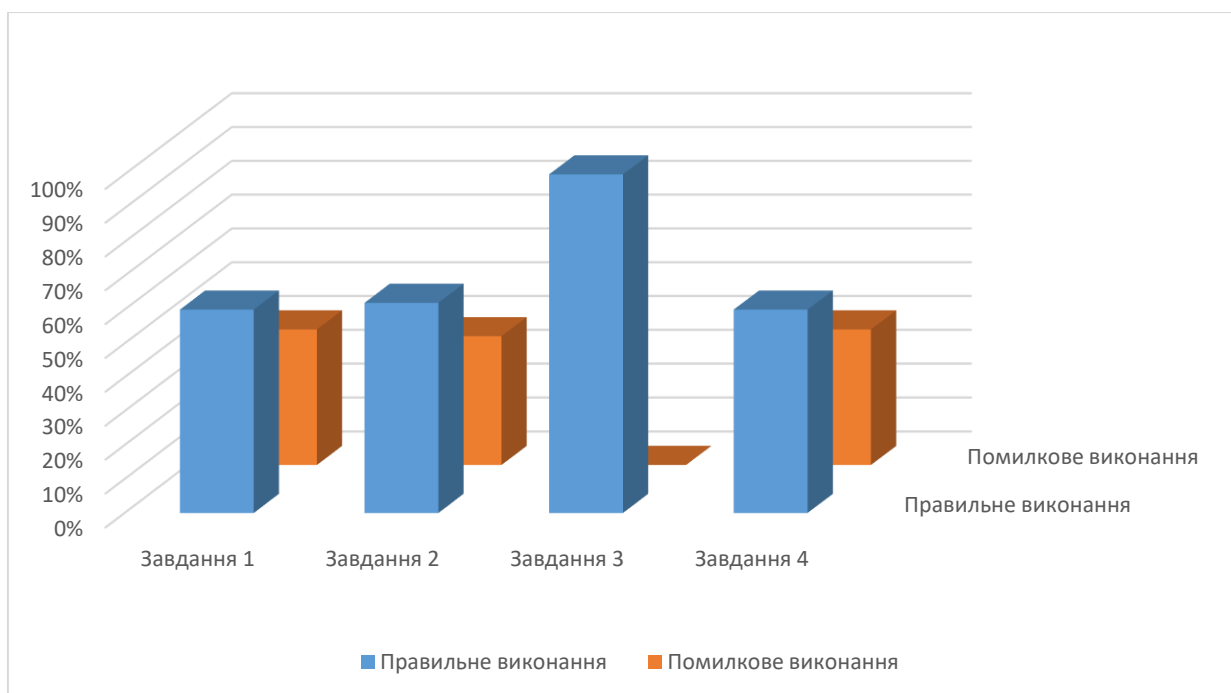


Рис. 2.1. Аналіз результатів констатувального експерименту (у%)

За отриманими результатами ми можемо зробити наступні висновки: обстежувані нами студенти мають достатній рівень розвитку фонематичного слуху, проте звуковимова 6 студентів (40%) є порушеною, а 2-є (10%) студентів потребують занять із риторики.

Висновки до другого розділу

Враховуючи, що фахівець-логопед має виправляти порушення мовлення, найголовнішою вимогою до нього є власне правильне та зрозуміле мовлення.

На сьогодні виділені теоретичні та практичні аспекти формування готовності майбутніх педагогів до розвитку мовлення як педагогічного феномена. Проте існує всього декілька публікацій із проблеми виправлення звуковимови у студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія)».

Враховуючи гостроту проблеми, нами було проведено дослідження, що проходило на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії зі студентами I курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)». У дослідженні брав участь 21 студент. Дослідження проводилося з вересня по жовтень 2019 року.

В ході констатувального етапу був вивчений рівень розвитку звуковимови досліджуваної групи студентів.

Рівень розвитку звуковимови в первинному обстеженні здійснювався тестовим методом – мовленнєвими пробами, що складається з 2 типів завдань. Перший тип завдань був націлений на оцінювання рівня сформованості звуковимови. Другий – на оцінку стану фонематичного сприймання.

За отриманими результатами ми можемо зробити наступні висновки: обстежувані нами студенти мають достатній рівень розвитку фонематичного слуху, проте звуковимова 6 студентів є порушеною, а 2-є студентів потребують занять із риторики.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА (ЛОГОПЕДІЯ. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ)»

3.1. Методичне забезпечення та організація формувального етапу експерименту

Системі вищої освіти в сучасних умовах необхідно надати нової якості і громадського статусу, що передбачає розуміння її як особливої сфери, першочерговим завданням якої є випереджальна підготовка висококваліфікованих фахівців, в тому числі й фахівців галузі спеціальна освіта.

Для реалізації основних завдань реформування вищої школи необхідно підвищення рівня професійної підготовки кваліфікованих кадрів. Однак реальне втілення довгострокових планів соціально-економічного розвитку, на наш погляд, в першу чергу залежить від рівня здоров'я підростаючого покоління. У зв'язку з цим особливу тривогу, особливо в останні роки, викликає зростання чисельності дітей з обмеженими можливостями.

У сучасних умовах виникають нові вимоги до виховання підростаючого покоління, рівня і якості підготовки фахівців. Спецустанови потребують фахівців, які володіють фундаментальними знаннями, сучасними методичними підходами, спрямованими на створення системи психолого-педагогічних умов, що забезпечують рівневу організацію психічних процесів і розвитку мовлення дитини [35].

Роль логопеда при цьому полягає в пошуку економних і ефективних шляхів корекції звуковимови дітей на основі вивчення, узагальнення передового досвіду. Логопед повинен чітко розпізнавати порушення мовлення, мати в своєму арсеналі прийоми і методи їх усунення і виправлення, спеціальні методи навчання дітей із порушеннями мовлення як

в дошкільному, так і в шкільному віці, уміння проводити пропедевтичну роботу із запобігання неуспішності, володіти знаннями про психологічні особливості дітей із мовленнєвим порушеннями, вдосконалювати прийоми і методи виховання, корекції та розвитку в дітей вищих психічних функцій.

У сучасний період розвитку держави необхідний професіонал-дефектолог, діяльність якого виходить далеко за рамки звичайної педагогічної діяльності. Основна мета діяльності логопеда полягає в сприянні людині з обмеженими можливостями розвитку в соціальній адаптації та інтеграції засобами спеціальної освіти. Вчитель-логопед повинен бути людиною із покликанням до своєї діяльності, бути ініціативним, енергійним, оптимістичним, доброзичливим, терплячим. Дефектологів відрізняє захопленість життєвими інтересами людей з обмеженими можливостями, повага і любов до своїх вихованців. Для нього характерна гуманна оцінка ролі людини в сучасному світі, в тому числі і людини з обмеженими можливостями [36, с. 16].

Вчитель-логопед має володіти ґрунтовною підготовкою, тобто знати українську мову, використовувати методики корекції мовленнєвих порушень, а також володіти відповідними знаннями з медицини, педагогіки, сурдопедагогіки тощо.

Професійний логопед зобов'язаний вміти не лише вирізнити мовленнєві порушення, а й застосовувати прийоми та методи щодо їх попередження та корекції. Логопед повинен володіти методами навчання дошкільників і дітей шкільного віку з мовленнєвими порушеннями. І, звичайно, він просто зобов'язаний володіти правильним, зрозумілим і чистим мовленням.

Якщо вищезазначені завдання стануть виконані логопедом, то можна з легкістю стверджувати про наявність у нього професійних знань, а також про те, що він орієнтується в спеціальній літературі, володіє знаннями про досягнення вітчизняних і зарубіжних вчених. Отже, такий фахівець є професіоналом.

Професіонал, на думку С. І. Ожегова, це людина, яка займається певною справою як фахівець, тобто володіє професією. Д. Н. Ушаков дає таке тлумачення: «Професіонал – людина, яка зробила певне заняття своєю постійною професією». Т. Ф. Єфремова визначає поняття професіонал, як хороший фахівець, знавець своєї справи [57, с. 12].

Під поняттям «професіоналізм» С. А. Дружилов має на увазі, «особливу властивість людей систематично, ефективно і надійно виконувати складну діяльність в самих різних умовах». С. І. Ожегов у своєму словнику дає таке визначення: «професіоналізм – добре володіння своєю професією» [18, с. 165].

Багато авторів виокремлюють своє визначення поняття «професіоналізм», але всі вони сходяться до розуміння цього поняття, як уміння самостійно здобувати, аналізувати та використовувати інформацію.

На сьогодні у процесі підготовки фахівців не менш важливим є поняття «компетенція». Проаналізувавши декілька словників, ми помітили, що під визначенням цього поняття розуміється:

- Галузь знань, сукупність питань, у яких фахівець є добре обізнаним.
- Певні повноваження, права будь-якого органу або певної посадової особи.
- Перелік повноважень, наданих законодавством, статутом або іншим документом певному органу або посадовій особі.
- Знання, уміння та досвід фахівця у певній області.
- Перелік питань та явищ, в яких фахівець володіє авторитетом, знаннями, досвідом [18, с. 15-16].

Знання, уміння, навички та способи їх застосування – є якостями особистості. Вони пов'язані між собою та обов'язково входять в компетенцію. За словами І. А. Зимової: «Компетенції – це деякі внутрішні, потенційні психологічні новоутворення, які потім виявляються в компетентностях людини – особистісній характеристиці, що виявляється тільки в професійній діяльності» [7, с. 16].

Отже, зважаючи на раніше викладене, ми можемо об'єднати визначення «професіоналізм» та «компетенція» і зрозуміти, що ж таке «професійна компетенція». Професійна компетенція є характеристикою, що являє собою особистісні та професійні якості фахівця, показує рівень умінь, знань, навичок і досвіду, яких має бути достатньо для досягти мети в необхідному напрямі професійної діяльності.

Професія вчителя-логопеда потребує постійного самовдосконалення. Фахівцю необхідно підвищувати і розвивати професійну компетентність, а також вдосконалювати особисті якості. Умовою насправді успішної корекційної діяльності логопеда є його здатність досягати позитивного результату в логопедичній роботі у різних, відповідно до виду мовленнєвого порушення, навчальних ситуаціях.

Дефектолог, здійснюючи професійну корекційну роботу зі звуковимови, повинен добре уявляти усне мовлення людини, яка нормально чує, яка характеризується певною вимовою звукового складу відповідно до фонетичним і фонологічним закономірностями мови.

Реалізація повноцінної комунікації забезпечується професійними корекційними вміннями над звуковимовою, інакше у слухача з'являється труднощі в створенні цілісного уявлення про мовця, розсіюється увага, в результаті чого порушується логіко-аналітичний зв'язок сприйманого матеріалу.

На успішне навчання дітей із мовленнєвою патологією впливає професійна корекційна робота зі звуковимови з елементами фонетичної ритміки, яка знаходить своє теоретичне пояснення в великій пластичності вищої нервової системи, на яку вказував І. П. Павлов, і саме в тих прихованих компенсаторних засобах, якими володіє дитина.

З точки зору професійної корекційної роботи зі звуковимови при навчанні дітей усного мовлення необхідно враховувати не тільки механізми виробництва мовлення (артикуляції), але і механізми відтворення мови на слух. Раціональною може бути визнана тільки така система навчання, яка

забезпечує формування усного мовлення на основі розвитку мовленнєвого спілкування. В результаті виробляються такі якості мовлення, при яких вона здатна повноцінно виконувати комунікаційну функцію.

Застосовуючи підібрані нами засоби у процесі корекції звуковимови, ми дотримувалися таких педагогічних принципів:

1. Принцип свідомості, тобто цілеспрямована участь студента в процесі корекції.

2. Принцип активності. Йдеться про те, що студент має брати активну участь у подоланні своєї вади.

3. Принцип доступності. Засоби, які пропонуються повинні бути доступними, легкими для запам'ятовування та виконання. Разом з тим, їх необхідно підпорядковувати певній меті.

4. Системності. Засвоєння і використання корекційно-логопедичних заходів має відбуватися в певній системі. Вправи необхідно добре вивчити, старанно, точно виконувати. Деякі з них потім можна перенести в побут. Важливо, щоб їх виконання стало звичкою.

5. Систематичності. Корекційно-логопедичні заходи необхідно виконувати систематично, тому що саме в цьому полягає сутність правильної методики і саме цим забезпечується її ефективність.

6. Послідовності. Йдеться про дотримання окремих принципів методики. Так, необхідно просуватися від легких до складних завдань (спочатку пропонують більш доступні для виконання вправи й завдання, поступово ускладнюють їх і згодом переходять до складніших).

3.2. Впровадження експериментальної методики

Враховуючи результати констатувального експерименту та той факт, що деякі студенти-логопеди мають порушення звуковимови, нами було складено методику її корекції. Що впроваджувалася на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії.

У формувальному експерименті брали участь 6 студентів I курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)». Також двом студентам було запропоновано вправління мовлення шляхом риторичних прийомів. Вони не ввійшли до складу експериментальної групи.

Професійна корекційна робота зі звуковимови – це робота, яка представляє собою постійно удосконалюваний складний процес перебудови вимовних навичок, процес, який має інші закономірності і механізми, в порівнянні з первинним формуванням вимови [12, с. 36].

Основне завдання корекційної роботи зі звуковимови полягає в організації системи корекційної допомоги. Першочерговим завданням практичного аспекту корекційної допомоги зі звуковими є попередження, виявлення та усунення мовленнєвих порушень розвитку.

Для правильної організації корекційної роботи зі звуковимови важливі принципи аналізу мовленнєвих порушень. Одним з перших дослідників, які сформувавши принципи аналізу мовленнєвих порушень, адекватних засобів логопедії як педагогічної науки, була Р. Є. Левіна. Нею виділені три принципи:

- принцип розвитку;
- принцип системного підходу;
- принцип розглядання мовленнєвих порушень у взаємозв'язку мовлення з іншими сторонами психічного розвитку дитини. Ці принципи залишаються провідними в логопедії при аналізі мовленнєвих порушень [58, с. 30].

Для здійснення ефективного корекційного навчання і виховання осіб із порушенням мовлення необхідно:

- враховувати індивідуальні особливості студентів;
- створювати мотивацію до подолання мовленнєвих порушень, адекватну віковим і психофізіологічним особливостям;
- виробляти оптимальний шлях корекції.

Для організації корекційної роботи зі звуковимови важливо правильно підібрати систему методів [60, с. 68-69].

Наочні методи – відповідають за вдосконалення змістовної сторони мовлення та передбачають якісну взаємодію двох сигнальних систем. Ще в роботах Пестолоцці акцент робився на те, що розвиток мовлення має спиратися на практику життя і відображати його чуттєвий досвід.

Словесні методи – спрямовані на навчання переказу, бесіди, розповіді без опори на наочний матеріал тощо.

Практичні методи – спрямовані на формування мовленнєвих навичок шляхом широкого застосування спеціальних вправ, ігор, інсценівок тощо.

Від правильного співвідношення застосовуваних методів багато в чому залежить ефективність логопедичного впливу, якість і міцність сформованих мовленнєвих навичок у вільному спілкуванні.

У процесі організації коригуючого навчання велике значення надається загальнодидактичним принципам. У той же час для ефективної та міцної корекції порушень вимови необхідно враховувати і спеціальні принципи: етіопатогенетичний (тобто облік етіології і механізму порушення); комплексність впливу на всі компоненти мовленнєвої системи; диференційований підхід при корекції різних видів дислалії [60].

Нами більш докладно розглянута структура послідовності етапів формування фонетичної сторони мови. М. Ф. Фомічова враховувала, що в роботах М. Є. Хватцев підкреслює поетапне виправлення звуків, що проводиться поетапно. Автори виокремлюють чотири послідовні етапи: підготовчий (розвиток артикуляційної моторики), постановка звуку та його автоматизація, а у випадках заміни одного звуку на інший або їх змішування, - етап диференціації. Кожен з цих етапів має свої завдання і специфіку роботи, проте на кожному з етапів логопед має активізувати увагу, посидючість, цілеспрямованість, самоконтроль.

Так як нова навичка з'являється не одразу, а вимагає достатньо тривалого закріплення, на кожному наступному етапі, безпосередньо разом

із пропрацюванням нового, відбувається часткове повторення матеріалу з попереднього етапу [4].

Вважаємо за необхідне детально охарактеризувати кожен з чотирьох етапів, які розкривають методiku здійснення професійної роботи з корекції звуковимови:

Підготовчий етап.

Підготовчий етап передбачає систему вправ, спрямованих на розвиток рухливості артикуляційного апарату. Ці вправи можна розділити на 2 групи.

1-а група – масаж артикуляційного апарату, метою якого є вироблення рухливості губ, язика, здатності перемикатися з одного артикуляційного укладу на інший.

2-а група – вправи, виконання яких допомагає створити необхідну артикуляційну базу для появи звуків, відсутніх у мовленні

Етап постановки відсутніх звуків [54].

Постановка звуку являє собою процес формування артикуляції, навчання вимові звуку в ізольованому звучанні. На етапі постановки звуку формується звичка правильної вимови ізольованого звуку, закріплюється слуховий, кінестетичний образ звуку, використовується зорове сприйняття артикуляції

Вважаємо важливим детально розглянути основні способи постановки звуку:

- за наслідуванням – з опорою на слуховий образ, на зорове сприймання артикуляції. Однак за наслідуванням найчастіше можна поставити звук лише тоді, коли він відсутній;

- механічний спосіб постановки з використанням допоміжних засобів (шпателя, зонда тощо), коли артикуляторним органам надається певне положення. Наприклад, при губно-зубній вимові звуку [с] нижню губу за допомогою пальців відсувають вниз. При вимові звуку [д] нижньої артикуляції кінчик язика відсувають углиб рота, внаслідок чого виходить звук [г];

- постановка від інших звуків, правильно вимовних, без механічної допомоги. Наприклад, звук [с] можна поставити від звуку [і]. Пропонується вимовити звук і подути на спинку язика так, щоб вітерець «погуляв» по язичку;

- постановка звуку від артикуляторного укладу. Наприклад, звук [ш] можна поставити від «чашечки». Дитині пропонують зробити «чашечку» поза ротової порожнини, прибрати її всередину рота і подути на язик;

- змішаний спосіб постановки, коли використовуються різні способи.

Етап автоматизації [22].

З фізіологічної точки зору цей етап автоматизації звуку є закріплення умовно-рефлекторних мовленнєворухових зв'язків на різному мовному матеріалі. Поставлений звук спочатку дуже крихкий, умовно-рефлекторний зв'язок може швидко руйнуватися без підкріплення. Автоматизувати звук – це, значить, ввести його в склади, слова, речення, зв'язне мовлення. У осіб з порушеннями звуковимови має місце закріплення стереотипів неправильна вимова слів, речень тощо. Тому автоматизація звуку вимагає активного використання процесу внутрішнього гальмування, здатності до диференціації правильної і неправильної артикуляції укладу. Вона здійснюється за принципом від легкого до важкого, від простого до складного.

Етап диференціації звуків [2] настає після закріплення добре відпрацьованого вимови кожної з груп звуків, схожих за звуковимовою або артикуляцією.

Робота з диференціації звуків здійснюється в наступних напрямках: розвиток слухової диференціації, закріплення вимовної диференціації, формування фонематичного аналізу і синтезу.

Враховуючи досвід дослідників, викладачів кафедри логопедії та результати констатувального етапу дослідження, можна констатувати, що на учасному етапі розвитку вищої освіти під час вступу на спеціальність «Спеціальна освіта», абітурієнти не володіють необхідними для подальшої

роботи вчителем-логопедом якостями. Однією із важливих причин цієї проблеми є власні мовленнєві порушення.

У рамках магістерської роботи нами було проведене обстеження мовлення студентів перших курсів. Студентам озвучувалися наявні у них проблеми та пропонувалася корекційна робота.

Усіх студентів із проблемами зі звуковимовою поділено на групи (за спорідненістю порушень), за кожною групою закріплювався студент-магістрант та провідний фахівець кафедри.

Робота з корекції звуковимови проводиться на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії СумдПУ імені А. С. Макаренка.

Звісно, робота зі студентами має свої особливості. Так, з ними проводиться одне заняття на тиждень. Декілька перших занять проводяться з метою більш детальної діагностики та безпосередньо постановки відсутніх звуків. Студентам детально пояснюються всі етапи майбутньої логопедичної роботи.

Наступні заняття відбуваються у більшості в консультативній формі та мають за мету перевірку вже досягнутих результатів та виконання нових завдань.

Зазвичай, у ході таких занять, студентам випадає можливість відчутти на собі всі тонкощі корекційної роботи, зрозуміти наскільки важкою є робота з постановки, автоматизації та диференціації звуків.

На заняття зі студентами використовується як дитячий дидактичний матеріал, так і більш дорослі форми наочності. Завдяки такому підходу студент знайомиться зі способами корекції порушень звуковимови у дітей та не відчуває незручностей через роботу із дитячим навчальним матеріалом.

Дуже часто студенти не знають про свою неправильну звуковимову, та дуже засмучуються дізнаючись про них. У подальшому це може відбитися на їх психічному стані, призвести до замкнутості та небажання йти на контакт із фахівцями. Щоб уникнути подібного, студентам пропонувалися послуги

психолога центру. Таким чином, фахівці центру зробили корекційний процес комфортним та безболісним для студента.

Заняття з розвитку звукової культури мовлення в досліджуваній групі були спрямовані на:

- постановка і початкове закріплення звуків, з якими спостерігалися проблеми за результатами первинної бесіди;
- робота над рухливістю органів апарату артикуляції;
- автоматизація поставлених звуків (у складах, словах, словосполученнях, реченнях, зв'язному мовленні);
- поліпшення диференціації поставлених або збережених звуків у вимові.

Наведемо приклади занять зі студентами.

ПОСТАНОВКА ЗВУКА [P] ЗМІШАНИМ СПОСОБОМ

Мета: навчати студента утворювати фрикативний звук [p]; розвивати слухову і зорову увагу; активізувати бажання говорити правильно.

Обладнання: дзеркало, ватні палички, набір постановочних зондів, муляж рота, артикуляційний профіль звука [p]

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

II. Основна частина.

1. Повідомлення мети заняття.

2. Логопедична зарядка.

Вправи на мовленнєве дихання:

«Здування легких предметів»,

«Здування вати з носа»,

«Забивання гола ватною кулькою»,

«Хто більше скаже слів без зупинки»

Артикуляційна гімнастика:

Статичні підготовчі вправи (за С. Макаровою)

Вправа «Усмішка»

Вправа «Трубочка», або «Хоботок»

Вправа «Парканчик»

Вправа «Лопаточка»

Вправа «Голочка»

Вправа «Грибок»

Динамічні підготовчі вправи

Вправа «Смачне варення»

Вправа «Гойдалка»

Вправа «Маляр»

Вправа «Гармошка»

Вправа «Конячка»

Голосові вправи

Вправи «Муркання»,

«Фиркання»,

«Диркання»,

3. Вивчення нового матеріалу.

Постановка звука [р] змішаним способом.

Змішаний спосіб поєднує у собі механічний спосіб і спосіб за наслідуванням. Провідна роль у цьому випадку належить наслідуванню й поясненню.

Механічна допомога застосовується як додатковий метод: логопед пояснює студенту, що саме необхідно зробити, щоб утворити потрібний звук. За цього способу студент стає більш активним, а набутий ним із допомогою логопеда мовленнєвий уклад фіксується в пам'яті та легко відтворюється у подальшому без механічної допомоги.

4. Відтворення звуконаслідування.

Коли ми подорожуємо, то можемо пересуваються різноманітними видами транспорту: трамваєм: тр-р-р-р-р-р, др-р-р-р-р-р- або ж машиною: тр-р-р-р-р-р, др-р-р-р-р-р.

Можемо летіти у літаку та заводити мотор: р-р-р-р-р, р-р-р-р.

Можемо їхати на мотоциклі та заводити мотор: р-р-р-р-р, р-р-р-р та ін.

5. Закріплення нового матеріалу засобами різноманітних ігор.

Гра «Базові звуки» Удосконалення вимови базових звуків потребує уточнення артикуляції і правильної ізольованої вимови звука у складах, словах, реченнях. Для [р] базовими звуками являються [д] (вправління верхнього положення кінчика язика) і [с] (вправління цілеспрямованого струменя повітря).

АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗВУКУ [Л] В СКЛАДАХ, СЛОВАХ

Мета: автоматизувати звук [л] в складах, словах, словосполученнях.

Завдання:

Корекційно-навчальні:

- відпрацювати правильну артикуляційну позицію для вимови звуку [л].

- відпрацювати чітку вимову звуку [л] в складах, словах,

Корекційно-розвивальне:

- вдосконалювати фонематичний слух,
- відпрацьовувати плавний видих,
- вдосконалювати слухову і зорову увагу,
- вдосконалювати дрібну моторику.

Корекційно-виховне:

- виховувати уважність, посидючість, самоконтроль.

Обладнання: кубик із зображенням малюнків артикуляційних позицій, контейнер із водою, кольоровий м'ячик для настільного тенісу, шкатулка, іграшка тварини, клітка, замок, коробка, маленькі фігури тварин: лев, тигр, зебра, мавпа, бегемот.

Хід заняття:

I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми заняття.

III. Основна частина.

1. Артикуляційна гімнастика.

Парканчик

Віконечко

Млинець

Маляр

2. Вироблення плавного видиху.

Перед студентом прямокутний контейнер з водою, на воді кольоровий тенісний м'ячик. Завдання: перемістити м'яч від одного бортику контейнера до іншого.

3. Розвиток фонематичного слуху. Гра «Упіймай звук»

Зараз я називатиму тобі слова. Слухай уважно. Якщо в слові є звук [Л], ти маєш кинути камінчик у коробочку.

Лак, рак, лапа стоп, стіл, віск, крісло, крейда, гавкіт, вікно, стілець, будинок.

4. Завдання: правильно вимовляти два склади зі звуком [Л]:

ол-ал-ал-ул, ил-іл, ул-ил, ло-ла, ло-лу, лу-ли, лу-ла,

5. Фізкультхвилинка.

6. Дидактична гра «Один-багато».

Логопед викладає парні картинки на тему професії. Завдання: знайти парні професії та назвати один-багато.

IV. Підсумок заняття.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗВУКА [С]

Автоматизація звуку [С] у складах

СА — СУ — СО — СИ СЕ — СА — СО — СУ

СУ — СИ — СЕ — СО СИ — СО — СУ — СА

СИ — СА — СО — СУ СО — СЕ — СА — СИ

Автоматизація звука [С] у словах з прямими складами

Сад, сало, санки, оса, коса, гусак, кусати, краса, сади, салат, салют, санаторій, самокат, самовар, сарафан, Лариса, сандалі, каса, маса, сам, ковбаса, сани, роса, санітар, садив, садівник, вуса, писати, салон, вусатий, сатин, садиба, колеса.

Сом, сорт, сода, сопка, сотня, соболь, лісок, носок, поясок, високий, м'ясо, собака, соковитий, соловей, сорочка, сова, сорока, сопілка, квасоля, солома, колесо, сокира, осока, соломка, пісок, сосна, совок, сонце, висота, просо, косогір, сором, ласощі, сокіл, голосок, Соня, пролісок, сон, м'ясорубка.

Суд, суп, судно, несу, посуд, несуть, занесу, борсук, суворий, сухарі, сувенір, супутник, судак, сукня, сухий, сумний, сукно, сундук, винесу, ласун, суддя, субота, пасу, сумний, сумка, виписувати сухо, винесу, сук, посуд.

Син, сир, сито, ситий, сипати, сивий, синька, носи, лисиця, висить, погасив, ситро, сигнал, синява Сибір, сироп, сидіти, сирки, сивина, посилка, посилати, вкусив, посипання, сита, носилки, оси, коси, босий, лисий, носить, васильки, касир, просить, косинка, косить, сильний, персик, сила, гуси, синій, автобуси, синку, велосипед, сирник, роси, Сіма, матроси.

Серп, веселий, басейн, Арсен, семеро, серія, консерви, село, серветка, середа, сезон, Сергій, секрет, Семен, сережки, секунда, себе, принесе, сервант, сервіз, карусель, оселедець, сейф, гусенята, карусель, лисенята, осел, серце, гусеня, селище, лисеня.

Автоматизація звука [С] у словах зі зворотними складами

Бас, гас, пас, квас, голос, маска, ковбаска, каструля, маслоки, ластівка, заснув, компас, масло, клас, каска, ананас, айстра, гасло, час, весло, нас, весна, вас, мастило.

Пилосос, колос, матрос, кіоск, рослий, гострий, острів, зростання, космонавт, Барбос, абрикос, крос, космос, соска.

Парус, фокус, тролейбус, гуска, вус, капуста, фікус, індус гуслі, мускул, соус, кактус, густо, мінус, пускати, густий, Руслан, автобус, агрус, глобус, білорус.

Рис, лист, писк, Борис, барбарис, кислий, горбистий, кумис, вислати, виступ, виставка, мис, колиска, гористий, артист, іриска, Денис, редиска, миска, кипарис, лис, листя, диск.

Пес, овес, ТЕС, інтерес, весла.

Ніс, віск, міс, покіс, хвіст, танкіст, лис, місце, крісло, тісто, віспа, тісно, іскра, історія, ліс, Іспанія, міст, бісквіт, ріс, теніс.

Ясно, яструб, ясний, коляска, тряс, плюс.

Автоматизація звука [С] у словах зі збігом приголосних

Свиня, свобода, свист.

Сковорода, скриня, скакати, скинути, скупий, самоскид, скоро, екскаватор, скиба, каска, скатертина, маска, тиск, скло, кіоск, скакалка, скеля, пускати, склянка, праска.

Слава, слово, слух, масло, слива, слон, слухати, слабкий, кислий.

Сметана, смачно, смаглявий, смак, смикати, смуга, смужка, смородина, смола, смакувати, смачний, смугастий.

Снаряд, спека, снувати, весна, сни, сосна, снопи, Десна.

Спогад, список, Спартак, посперечатися, спад, спина, спалах, сплутати, спати, проспати, спальня, спокій, спектакль.

Станок, ступка, ставити, старий, приставити, айстра, намисто, стовп, верстат, стук, настоянка, капуста, густий, сто, пустий, дістати, пастух, хвіст, пристань, стеля, стакан, степ, сталь, Степан, ставок, міст.

Стук, струм, стрибати, струмок, стрибок, строгий, ступка, сестра.

Схема, схожий, сховище, схопити, сходи, схуднути.

Автоматизація звука [С] у чистомовках

Са, са, са — на траві роса.

Ас, ас, ас — купили квас.

Са, са, са — довга коса.

Ас, ас, ас — їмо ананас.

Са, са, са — барвіста оса.	Ас, ас, ас — машина просто клас.
Са, са, са — в мангазині ковбаса.	Ес, ес, ес — лоша їсть овес.
Са, са, са — у Сари коса.	Ес, ес, ес — дуже хитрий пес.
Са, са, са — косила коса.	Ис, ис, ис — Борис варив рис.
Су, су, су — сито я несучу.	Ис, ис, ис — рудий лис.
Си, си, си — чую бази.	Ис, ис, ис — прийшов Денис.
Си, си, си — сито понеси.	Ос, ос, ос — Ми їмо кокос.
Си, си, си — світло погаси.	Ос, ос, ос — смачний абрикос.
Си, си, си — траву покоси.	Ос, ос, ос — на кораблі матрос.
Со, со, со — під возом колесо.	Іс, іс, іс — в залі чутно: «Біс!»
Со, со, со — крутили ласо.	Іс, іс, іс — довгий ніс.
Со, со, со — ми сіяли просо.	Іс, іс, іс — почали сінокіс.
Со, со, со — купили м'ясо.	Ус, ус, ус — потрібен укус.
Се, се, се — Сергій коней пасе.	Ус, ус, ус — у кота довгий вус.

Автоматизація звуку [С] у словосполученнях

Соня в саду. Санчата в сінах. Саня в сараї. Сарана в саду. У Саші сопілка. Саша на санях. Сатинова сукня. Сито для сина. Ситий сич. Сонна сойка. Сорт сої. Сотня сомів. Сокіл над Сивашем. Суддя у суді. Суп із суниць. Сумка на ставку. Судак у судку.

Скоби на стелі. Скумбрія на сковороді. Скакати на скакалці. Скакати через скельце. Скуповувати скальпелі. Складати стільці. Скальпель у склянці. Стручок у стакані. Ставити столи. Стукати по столу. Скупчення скорпіонів. Стопа страуса. Старий верстат. Сталеві струни. Смуглянка зі смаколиками. Солоня спаржа. Скласти слайди. Складний сплав. Спортивний стадіон. Спаніель у спа. Славний служка. Слухати Слака. Солодка слойка. Словникове слово. Слон зі слонихою. Служити на славу.

Автоматизація звуку [С] у реченнях

Саня солила сало. Соня їде на самокаті. Укуси осі особливі. Сойка сіла у саду. М'ясо складали на столі. На столі стоїть салатниця. У саду ростуть

ірисі. Посуд поставили на стілець. На мосту кіоск. У Лариси новий смартфон. У поси́лці прислали кокоси. Кактуси винесли на терасу. У пісочницю насипали пісок. Курс на Марс. Оголосили посадку на суші. У самоката покосилося колесо. Мама солить квасоляний суп. У суп додали м'яса. Пропуск журналіста. Звісточка з Естонії. Баяніст грав фокстрот. Сашкові подарували солдатиків із пістолетами. Густе тісто. Лист салатної капусти. Успіх артиста. Миска для сивої собаки. Росток смачного часнику. Дістати сарафан. Слід від укусу. В Остапа веснянки. Проста висока зачіска. Виставка в Іспанії. Спалахнули іскри від вогнища. Сани поставили під навис. У часнику запашні часточки. Сьогодні їстемимо смачну капусту. На маскарадї всі були в костюмах. Блиск диска. Слава баяніста. Біфштекс для хіпстера. Тома поставила тісто для кексів.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗВУКУ [З]

Автоматизація звуку [З] у складах

ЗА — ЗУ — ЗО — ЗИ	АЗ — УЗ — ОЗ — ЕЗ
ЗУ — ЗО — ЗА — ЗИ	ИЗ — УЗ — АЗ — ОЗ
ЗИ — ЗА — ЗУ — ЗО	ЯЗ — ЄЗ — ЙОЗ — ЮЗ
ЗО — ЗУ — ЗИ — ЗА	ЄЗ — ІЗ — ЕЗ — ИЗ
ЗА — ЗО — ЗИ — ЗУ	ОЗ — УЗ — АЗ — ЕЗ

Автоматизація звуку [З] у словах з прямими складами

Зал, захід, завтра, зайчик, зайвий, козак, гроза, фазан, показати, закон, забагато, закладка, засмага, замок, забава, забути, затія, загадка, захворіти, завдання, завдяки, завод, загадковий, запитувати, запам'ятати, забувати, занудьгувати, закинути, заїхати, замітати, завітати, занепокоєний, загубити, захотіти, захід, залюбки, завод, завіса, залатати, забавка, заплатити, заробити, заметіль, завірюха, завеликий, задоволений, заклопотаний, вказати, запалювати, наказати, заплутувати, береза, лизати, ковзани, образа, ковзанка, лоза, медуза, коза, база, ваза, захід, задній, Ліза, запах, блуза, зайка, мазати.

Зуби, зубр, козу, грозу, повзу, мазут, розумний, зубний, зозуля, тризуб, зуміти, вазу, зупинка, Лізу, роззутий, донизу, розум, гризу, березу, внизу, зубний, везу, зубило, зуб, показувати.

Зоб, Зотов, Зоя, зоряний, візок, Трезор, бузок, зоря, зоопарк, мозок, зозуля, дозор, золото, газон, грузовик, зошит, горизонт, зонт, залізо, вузол, зона, телевізор.

Язык, вози, родзинки, озимі, магазин, вези, Мурзилка, зима, називати, Тузик, морозити, бузина, лазити, полози, зимувати, терези, зимовий, возик, возити, вази, повзи, бензин, гази, низина, кози, кизил, грози, тази, берези, музика, морози.

Зерна, зелень, призер, поземка, повзе, газета, зелений, музей, земля, озера, зерно, везе, зефір, козел, зебра, візерунок.

Автоматизація звука [З] у словах зі зворотними складами

Азбука, доказ, назвати, газ, протигаз, таз, водолазка, указ, алмаз, виразка.

Мороз, морозний, розмір, розбери, тепловоз, розбіг, електровоз, розбір, борозна, розвал, розрив, розгін, розмах, розкат, обозний, розвіз.

Гарбуз, вузли.

Різний, ніздрі, гнізда, допізна, дізнатися, їзда, віз, білизна, гніздо, спізнитися, виріз, довіз, грізний, узвіз, пізно, берізка.

Наниз, хмиз, узвар, бризки, боягуз.

Безлюдний, безрогі.

В'яз, м'яз.

Автоматизація звука [З] у словах зі збігом приголосних

Збити, збирач, збивати, збиток, збудувати, зберігати, збоку, збирати.

Звати, звикати, звичайний, звичай, зверху, звук.

Знати, злий, здалека, здоров'я, звук, здавна, знак, змерз.

Згадка, згода, згинати, згадувати, згубити.

Здавна, здобич, здивувати, здалеку, здоров'я.

Зламати, зловити, злива.

Змахнути.

Знати, знизу, знайомити.

Казка, пензлик, згряя, назва.

Автоматизація звука [З] у чистомовках

За, за, за — за возом коза.

Зу, зу, зу — зломали лозу.

За, за, за — збігає сльоза.

Зу, зу, зу — ми пасемо козу.

За, за, за — на дворі гроза.

Зу, зу, зу — я загнав козу.

За, за, за — на возі лоза.

Зу, зу, зу — зажену козу.

Зи, зи, зи — вручити призи.

Аз, аз, аз — зелений таз.

Зи, зи, зи — козенята є в кози.

Оз, оз, оз — їде тепловоз.

Зи, зи, зи — не лякаюсь грози.

Уз, уз, уз — на возі гарбуз.

Зи, зи, зи — на дворі вози.

Із, із, із — коза бадає віз.

Зи, зи, зи — знак терези.

Из, из, из — назбирали хмиз.

Автоматизація звука [З] у словосполученнях

Забутий запах. Заповнити засіки. Замінити заголовок. Завзятий заспівувач. Закінчити заняття. Засмагати на затоці. Закласти закладку. Загадка про зайця. У Захара засмага. Залізо в кузові. Закритий зал. В'язана блуза. Кукурудза на базарі.

Називати девізи. Дзвенять морози. Музичні призи. Зичний позик.

Зоїні терези. Амазонка на горизонті.

Зелені зерна. Золото для здобувача.

Зубаті кити. Зубри в заповіднику. Мазок глазур'ю. Мазут на комбінезоні. Безвусий лазутчик. Дзвінкий звук. Знавець знаків. Значення здоров'я. Гніздо дрозда. Запізнення поїзда. Розмір борозни. Дзвінок знайомим. Знаменитий знахар. Казна розбійників. Знак на прапорі. Розмова про розлуку. Ваза з лазуриту. Різні розваги. Розучити мазурку. Мерзнути на вокзалі. У Зураба зурна.

Автоматизація звука [З] у реченнях

Заметіль зробила величезні замети. Мерщій на ковзанку! У зеленому гаю зозуля кувала. Рудий лис завжди добре замітає свої сліди. Жовтий гарбуз хизується золотими боками. Берізка зеленіє за парканом. Захар збудував замок з піску. Газ забезпечує людей теплом і світлом. Здалеку чуються звуки грози. Зіновій на возі везе хмиз. Оксана завжди слухає казки про Незнайка. Зазвичай у казках заєць – боягуз. Заклопотаний зимородок будує гніздечко. У суха горщику земля. Захар читає газету Зіні. Гвоздики зів'яли. Зоя зірвала розкішний бузок. Знаю звичай – зустрічати хлібом і сіллю гостей. Лізо, вдягай ковзани!

3.3. Аналіз результатів дослідження

Як вже зазначалося вище, у формувальному експерименті брали участь шестеро студентів I курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)». У всіх студентів відмічалося порушення звуковимови. Так, у 2-х студентів наявне порушення звуковимови звука [р], а в трьох студентів – звуків [с], [з], і в одного студента [л].

Після проведення експериментальної роботи нами було проведено контрольний зріз за методикою констатувального експерименту.

За результатами виконання першого завдання у студентів відзначалися значні покращення звуковимови. Так, у ході вимови слів студентами, не було відмічено порушень звуковимови.

У ході виконання другого завдання у студентів не виникало проблема з відтворенням складів.

У ході виконання третього завдання було ще раз підтверджено те, що фонематичний слух у студентів не порушений.

Під час виконання четвертого завдання логопед уважно слідкував за артикуляцією звуків. Так повністю виправленими виявилася вимова звука [л] у одного студента, звука [р] у одного студента та звуків [с, з] у двох студентів.

Слід зазначити, що у одного студента вдалося поставити звук [p] та автоматизувати його в складах, словах, словосполученнях і реченнях, проте у самостійному зв'язному мовленні студент ще відчуває значні труднощі застосування цього звуку.

Також у одного студента відзначається міжзубна вимова звуків [с, з] під час зв'язних висловлювань, тоді як ізольована вимова цих звуків правильна. Також студент правильно використовує їх під час вимови складів, слів, словосполучень і речень.

Подібна картина пов'язана й з важкістю «перенавчання» вимови звуків, а також, певною мірою, з недостатньо відповідальним ставленням до корекційної роботи самих студентів.

Отримані результати, показані у таблиці 3.1. та на рис. 3.1.

Таблиця 3.1.

Аналіз результатів контрольного експерименту

Завдання	Кількість студентів, що правильно виконали завдання	Кількість студентів, що виконали завдання із помилками
Завдання 1	6	0
Завдання 2	6	0
Завдання 3	6	0
Завдання 4	4	2

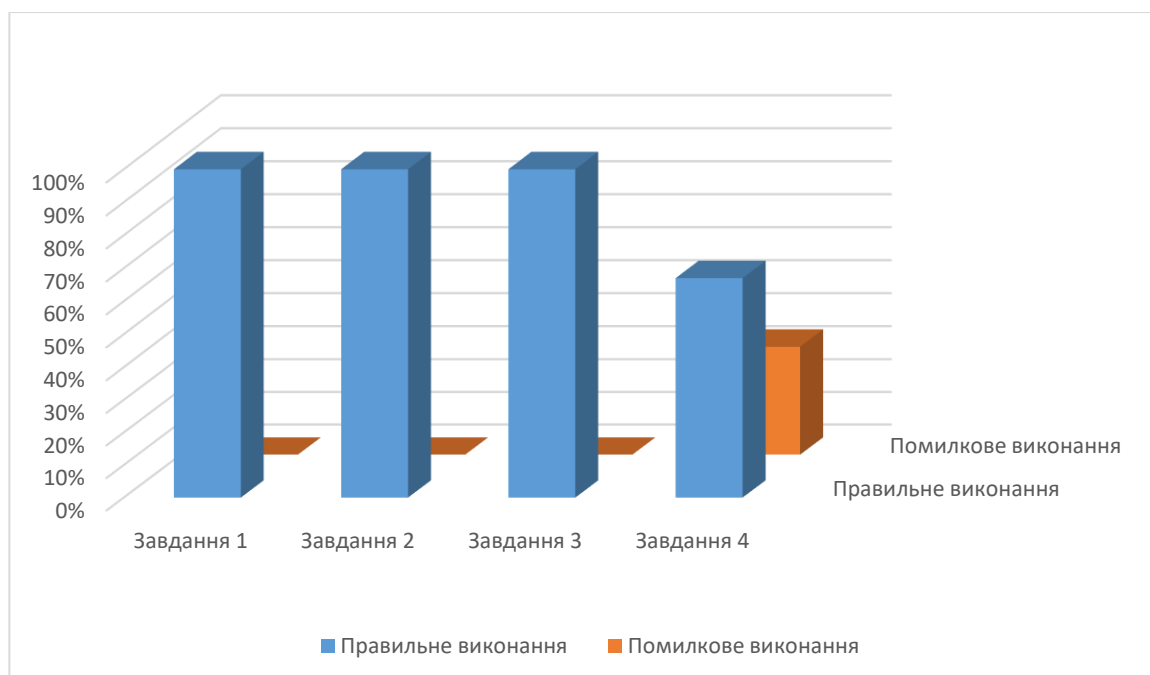


Рис. 2.1. Аналіз результатів контрольного експерименту (у%)

За результатами, отриманими в ході експерименту, ми можемо зробити наступні висновки: обстежувані нами студенти мають достатній рівень розвитку фонематичного слуху, звуковимова 4 студентів (67%) може вважатися виправленою, а 2 (33%) студентів потребують подальшої корекційної роботи.

Провівши заключні підрахунки, можемо говорити про те, що апробація методичної розробки, представленої в даному дослідженні, пройшла успішно, в результаті звукова культура мовлення зросла зросла в середньому приблизно на 67%.

Можна констатувати, що запропонована нами система роботи має гарний результат, проте сумління деяких студентів та їх бажання позбутися свого порушення грає у ході роботи вирішальну роль.

Висновки до третього розділу

Для реалізації основних завдань реформування вищої школи необхідно підвищення рівня професійної підготовки кваліфікованих кадрів. Роль логопеда при цьому полягає в пошуку економних і ефективних шляхів корекції звуковимови дітей на основі вивчення, узагальнення передового досвіду.

Фахівець-логопед має бути серйозною підготовленим: добре знати українську мову, володіти методиками корекції мовленнєвих порушень, мати відповідні знання з медицини, педагогіки, олігофренопедагогіки, тифлопедагогіки, сурдопедагогіки тощо.

Логопед, як фахівець, повинен вміти не тільки розрізняти мовленнєві порушення, а й володіти прийомами і методами для їх повного усунення і корекції. Він має володіти методами навчання дітей дошкільного і шкільного віку з порушеним мовленням. І, звісно, просто зобов'язаний мати правильне і чисте мовлення.

Враховуючи результати констатувального експерименту та той факт, що деякі студенти-логопеди мають порушення звуковимови, нами було складено методичку її корекції. Що впроваджувалася на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії.

У формувальному експерименті брали участь 6 студентів I курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія).

Основне завдання корекційної роботи зі звуковимови полягає в організації системи корекційної допомоги. Першочерговим завданням практичного аспекту корекційної допомоги зі звуковими є попередження, виявлення та усунення мовленнєвих порушень розвитку.

У роботі зі студентами ми впроваджували чотири послідовні етапи: 1) підготовчий, 2) постановка звуку, 3) автоматизація звуку, 4) у випадках заміни одного звуку на інший або змішування їх, – етап диференціації. Кожен

із цих етапів має свої завдання та методи роботи, проте на всіх етапах логопед повинен активізувати увагу, цілеспрямованість, самоконтроль.

Заняття з розвитку звукової культури мовлення в досліджуваній групі були спрямовані на: постановку і початкове закріплення звуків, з якими спостерігалися проблеми за результатами первинної бесіди; роботу над рухливістю органів апарату артикуляції; автоматизацію поставлених звуків (у складах, словах, словосполученнях, реченнях, зв'язному мовленні); поліпшення диференціації поставлених або збережених звуків у вимові.

Після проведення експериментальної роботи нами було проведено контрольний зріз за методикою констатувального експерименту.

Так, повністю виправленими виявилася вимова звука [л] у одного студента, звука [р] у одного студента та звуків [с, з] у двох студентів.

Слід зазначити, що у одного студента вдалося поставити звук [р] та автоматизувати його в складах, словах, словосполученнях і реченнях, проте у зв'язному мовленні студент ще відчуває значні труднощі застосування цього звуку.

Також у одного студента відзначається міжзубна вимова звуків [с, з] під час зв'язних висловлювань, тоді як ізольована вимова цих звуків правильна. Також студент правильно використовує їх під час вимови складів, слів, словосполучень і речень.

Подібна картина пов'язана й з важкістю «перенавчання» вимови звуків, а також, певною мірою, з недостатньо відповідальним ставленням до корекційної роботи самих студентів.

За отриманими результатами ми можемо зробити наступні висновки: обстежувані нами студенти мають достатній рівень розвитку фонематичного слуху, звуковимова 4 студентів (67%) може вважатися виправленою, а 2 студентів (33%) потребують подальшої корекційної роботи.

Провівши заключні підрахунки, можемо говорити про те, що апробація методичної розробки, представленої в даному дослідженні, пройшла успішно, в результаті звукова культура мовлення зросла зросла в середньому приблизно на 67%.

ВИСНОВКИ

У ході роботи над магістерським дослідженням нами було виконано наступні завдання:

1. Визначено науково-теоретичні засади корекції звукової культури мовлення у дорослих.

Культура мовлення – це вміння правильно користуватися всіма мовними засобами, відповідно зі змістом викладеного, з урахуванням зовнішніх умов мовленнєвої комунікації та метою висловлювання.

Складовими компонентами звукової культури є: мовленнєвий слух і мовленнєве дихання – передумова і умова для виникнення усного мовлення.

Виховання звукової культури мовлення здійснюється одночасно з розвитком інших сторін мови: словника, зв'язного, граматично правильного мовлення.

Своєчасно не виправлені порушення мовлення можуть залишитися на все життя. Нерідко вони зустрічаються і у дорослих. Порушення мовлення закріплюються, і люди перестають їх помічати. Є думка, що виправити недоліки вимови і порушення мовлення в дорослому віці неможливо. Проте це твердження не вірне. Приклавши деякі зусилля і звернувшись до логопеда, дорослий може поліпшити своє мовлення і усунути порушення вимови.

У логопедичній роботі з дорослими, які мають порушення мовлення, слід дотримуватись поставлених вимог. Лише за цієї умови, ми можемо передбачити, що логопедична корекція буде мати позитивний і досить швидкий результат, тобто недоліки мовлення поступово будуть усуватися, і людина зможе відчувати себе повноцінною особистістю.

2. Досліджено рівень розвитку звуковимови у студентів спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)» І курсу.

На базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії зі студентами І курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)»

нами було проведене дослідження. У дослідженні брав участь 21 студент. Дослідження проводилося з жовтня по листопад 2019 року.

У ході констатувального етапу був вивчений рівень розвитку звуковимови досліджуваної групи студентів, що здійснювався тестовим методом.

Аналіз результатів дослідження показав, що обстежувані нами студенти мають достатній рівень розвитку фонематичного слуху, проте звуковимова 6 студентів є порушеною, а 2-є студентів потребують занять із риторики.

3. Розроблено, впроваджено та перевірено ефективність методики корекції звуковимови студентів-логопедів.

Логопед, як фахівець, повинен вміти не тільки розрізняти мовленнєві порушення, а й володіти прийомами і методами для їх повного усунення і корекції. І, звісно, просто зобов'язаний мати правильне і чисте мовлення.

Враховуючи результати констатувального експерименту та той факт, що деякі студенти-логопеди мають порушення звуковимови, нами було складено методику її корекції. Що впроваджувалася на базі Навчально-наукового центру кафедри логопедії.

У формувальному експерименті брали участь 6 студентів I курсу спеціальності «Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія).

Основне завдання корекційної роботи зі звуковимови полягає в організації системи корекційної допомоги. Першочерговим завданням практичного аспекту корекційної допомоги зі звуковими є попередження, виявлення та усунення мовленнєвих порушень розвитку.

У роботі зі студентами ми впроваджували чотири послідовні етапи: 1) підготовчий, 2) постановка звуку, 3) автоматизація звуку, 4) у випадках заміни одного звуку на інший або змішування їх, – етап диференціації.

Заняття з розвитку звукової культури мовлення в досліджуваній групі були спрямовані на: постановку і початкове закріплення звуків, з якими спостерігалися проблеми за результатами первинної бесіди; роботу над

рухливістю органів апарату артикуляції; автоматизацію поставлених звуків; поліпшення диференціації поставлених або збережених звуків у вимові.

Після проведення експериментальної роботи нами було проведено контрольний зріз за методикою констатувального експерименту.

Так, повністю виправленими виявилася вимова звука [л] у одного студента, звука [р] у одного студента та звуків [с, з] у двох студентів.

Слід зазначити, що у одного студента вдалося поставити звук [р] та автоматизувати його в складах, словах, словосполученнях і реченнях, проте у зв'язному мовленні студент ще відчуває значні труднощі застосування цього звуку.

Також у одного студента відзначається міжзубна вимова звуків [с, з] під час зв'язних висловлювань, тоді як ізольована вимова цих звуків правильна. Також студент правильно використовує їх під час вимови складів, слів, словосполучень і речень.

Подібна картина пов'язана й з важкістю «перенавчання» вимови звуків, а також, певною мірою, з недостатньо відповідальним ставленням до корекційної роботи самих студентів.

Провівши заключні підрахунки, можемо говорити про те, що апробація методичної розробки, представленої в даному дослідженні, пройшла успішно. Фахівці центру зробили все можливе, щоб у подальшому студенти змогли реалізуватися у професії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адольф В. А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. / В. А. Адольф – Краснояр.гос.ун-т, Лесосиб.пед. ин-т. – М., 1998. – 49 с.
2. Алексеева М. М. Методика развития речи и обучения родному языку [Текст]: учеб. для студ. высш. пед. учеб. завед. / М. М. Алексеева. – М. : Академия, 1997. – 396 с.
3. Алексеева М. М. Развитие звуковой стороны речи в дошкольном возрасте [Текст] / М. М. Алексеева; под ред. О.С. Ушаковой. – М. : Академия, 2015. – 156 с.
4. Андреасова М. Е. Народная игра как средство формирования готовности дошкольников к речевому общению [Текст] / М. Е. Андреасова // Дошкольное воспитание. – 2007. – №3. – С. 29-33.
5. Бабушкина Т. В. Техника речи [Электронный ресурс]: Интернет-учебник, 2001. – URL: http://studopedia.ru/7_155003_osnovnie-svoystvagolosa
6. Баркан А. И. Практическая психология для родителей, или Как научиться понимать своего ребенка [Текст] / А. И. Баркан. – М. : АСТ – иПРЕСС, 1999. – 432 с.
7. Боброва В. В. Подготовка студентов-дефектологов к коррекционной работе по звукопроизношению с элементами фонетической ритмики в спецучреждениях / В. В. Боброва, З. Я. Олексюк, Ж. Х. Кендербековой, М. Т. Баймуканова // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 4.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=9717>
8. Богуславская З. М. Развивающие игры для детей младшего дошкольного возраста [Текст] / З. М. Богуславская, Е. О. Смирнова. – М. : Просвещение, 2011. – 234 с.
9. Болотина Л. Р. Воспитание звуковой культуры речи у детей в дошкольном образовательном учреждении [Текст] / Л. Р. Болотина, Н. В. Микляева, Ю. Н. Родионова. – М. : Айрис пресс, 2006. – 190 с.

10. Выготский Л. С. Психология развития человека [Текст] / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Смысл, 2005. – 1136 с.
11. Гвоздев А. Н. Вопросы изучения детской речи [Текст] / А. Н. Гвоздев. – СПб.: «Детство-Пресс», 2007. – 98 с.
12. Гербова В. В. Занятия по развитию речи с детьми 4-6 лет (старшая разновозрастная группа) [Текст] / В. В. Гербова. – М. : Просвещение, 2007.– 207 с.
13. Головин Б. Н. Основы культуры речи: учеб. для вузов по спец. «Русский язык и литература» / Б. Н. Головин. – М., 1988. Наука ЮУрГУ: материалы 66-й научной конференции Секции социально-гуманитарных наук 1662
14. Давыдович Л. К. Правильно ли говорит ваш ребёнок [Текст] / Л. К. Давыдович // Дошкольное воспитание. – 2003. – № 8. – С. 146-149.
15. Денисова Л. Ю. Развитие мелкой моторики детей 2-4 лет средствами пластилинографии[Текст] / Л. Ю. Денисова // Сборник материалов Ежегодной международной научно-практической конференции «Воспитание и обучение детей младшего возраста». – 2016. – № 5. – С. 565-567.
16. Епифанцева Т. Б. Настольная книга педагога-дефектолога [Текст] / Т. Б. Епифанцева, Т. Е. Киселенко, И. А. Могилева. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. – 78 с.
17. Земляченко М. В. Формирование речевого дыхания у дошкольников 5-7 лет с речевыми нарушениями посредством использования логопедических игр и дыхательных упражнений в системе работы «учитель-логопед – ребенок – родитель» [Текст] / М. В. Земляченко // Молодой ученый. – 2017. – № 10. – С. 421-424.
18. Коломинский Я. Л. Психическое развитие детей в норме и патологии: психологическая диагностика, профилактика и коррекция [Текст] / Я. Л. Коломинский, Е. А. Панько, С. А. Игумнов. – СПб. : Питер, 2004. – 480 с.

19. Кольцова М. М. Двигательная активность и развитие функций мозга ребёнка [Текст] / М. М. Кольцова. – М.: Просвещение, 2003. – 144 с.
20. Культура речи: энциклопедический словарь-справочник / под ред. Я.Ю. Иванова, А.П. Сковородникова, Е.Н. Ширяева и др. – М., 2003.
21. Кусова М. Л. Звуковая культура речи как языковая основа овладения речевыми умениями в дошкольном детстве [Текст] / М. Л. Кусова // Филологический класс. – 2003. – № 9. – С.16-21.
22. Логопедия : учебник [для студ. дефектол. фак. педвузов] / под ред. Л. С. Волковой, С. Н. Шаховской. – М. : Владос, 1999. – 680 с.
23. ЛОГО-АРТ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.logoped.in.ua/>
24. Лопухина И. В. Логопедия. 550 занимательных игр и упражнений для развития речи детей [Текст] / И. В. Лопухина. – М. : Аквариум, 2005. – 320 с.
25. Максаков А. И. Звуковая культура речи [Текст] / А. И. Максаков, М. Ф. Фомичева. – М. : Просвещение, 2014. – 148 с.
26. Максаков А. И. Учителе, играя: Игры и упражнения со звучащим словом [Текст]: Пособие для воспитателя дет. сада / А. И. Максаков, Г. А. Тумакова. – М.: Просвещение, 2013. – 155 с.
27. Машковцева Л. М. К вопросу развития выразительности речи дошкольников посредством театрализованных этюдов [Текст] / Л. М. Машковцева // Концепт. – 2014. – № 32. – С. 21-25.
28. Мир детства. Дошкольник / под ред. А. Г. Хрипковой. – М. : Педагогика, 1999. – 415 с.
29. Митькина И. Н. Особенности овладения фразеологизмами детьми старшего дошкольного возраста [Текст] / И. Н. Митькина // Стратегия дошкольного образования в XXI в. Проблемы и перспективы. – 2001. – № 1. – С. 140-141.

30. Немов Р. С. Психология [Текст]: учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений: Кн. 2. Психология образования / Р. С. Немов. – М.: Владос, 1997. – 608 с.
31. Орлова О. С. Особенности развития детского голоса в онтогенезе [Текст] / О. С. Орлова // Специальное образование. – 2013. – № 4. – С. 92-104.
32. Основы логопедии с практикумом по звукопроизношению [Текст]: учеб. пособие для студентов сред. пед. учеб. заведений / под ред. Г. А. Власовец. – М.: Детство-Пресс, 2002. – 76 с.
33. От рождения до школы [Текст]: Примерная основная общеобразовательная программа дошкольного образования / под ред. Н. Е. Вераксы, Т. С. Комаровой, М. А. Васильевой. – М.: Мозаика-синтез, 2011. – 336 с.
34. Психологічний довідник учителя. У 4-х книгах [упоряд. В. Андрієвська] / за заг. ред. С. Максименка. – К. : Главник, 2005. – Кн. 2. – 2005. – 112 с.
35. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів : наказ М-ва освіти України від 01 черв. 2013 р., № 665 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/>
36. Про зміну порядку ведення діловодства у дошкільних навчальних закладах : Лист МОНмолодьспорту України від 29 жовт. 2012 р., № 1/9-786 [Електронний ресурс] // Режим доступу до вид. : <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/32500/>
37. Рібцун Ю. В. Професійна діяльність вихователя-методиста спеціального ДНЗ компенсуючого типу / Ю. В. Рібцун // зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. XXI в двох част. – Ч. 1. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2012. – С. 129–134. –
38. Романова Г. В. Формирование правильной дикции у дошкольников [Текст] / Г. В. Романова. – М.: ТЦ Сфера, 2012. – 64 с.

39. Соловьева Е. В. Проект «Примерная основная образовательная программа дошкольного образования «Радуга» [Текст] / Е. В. Соловьева, Л. В. Редько. – М. : Просвещение, 2014. – 232 с.
40. Соловьева О. И. Методика развития речи и обучения родному языку в детском саду [Текст] / О. И. Соловьева. – М.: Просвещение, 1966. – 176 с.
41. Сохин Ф. А. Психолого-педагогические вопросы развития речи в детском саду [Текст] / Ф. А. Сохин // Дошкольное воспитание. – 1989. – № 12. – С. 7-18.
42. Стародубова Н. А. Теория и методика развития речи дошкольников [Текст]: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Н. А. Стародубова. – М. : Издательский центр «Академия», 2009. – 256 с.
43. Сугрובה Г. А. Влияние обучения в школе раннего развития на нейропсихологический статус дошкольников [Текст] / Г. А. Сугрובה // Известия ПГУ им. В.Г. Белинского. – 2006. – № 5. – С. 138-142.
44. Тихеева Е. И. Развитие речи детей (раннего и дошкольного возраста) [Текст] / Е.И. Тихеева. –М.: Просвещение, 1981. – 216 с.
45. Томан І. Мистецтво говорити / Іржи Томан. – К. : Видавництво політичної літератури України, 1986. – 128 с.
46. Тумакова Г. А. Ознакомление дошкольника со звучащим словом [Текст] / Г. А. Тумакова; под ред. Ф. А. Сохина. – М.: Просвещение, 2011. – 127 с.
47. Урунтаева Г. А. Дошкольная психология [Текст] : учеб. Пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Г. А. Урунтаева. – М. : Издательский центр «Академия», 1999. – 337 с.
48. Ушакова О. С. Развитие речи в дошкольном детстве как педагогическая проблема [Текст] / О. С. Ушакова // Педагогическое образование в России. – 2011. – № 12. – С. 5-17.

49. Фатеева Н. М. Изучение формирования речевого дыхания у детей дошкольного возраста с нарушением речи [Текст] / Н. М. Фатеева // Вестник РУДН. Серия: Медицина. – 2010. – № 4. – С. 478-480.
50. Федоренко Л. П. Методика развития речи детей дошкольного возраста [Текст] / Л. П. Федоренко. – М.: Просвещение, 1984. – 183 с.
51. Фомичева М. Ф. Воспитание у детей правильного произношения [Текст] / М. Ф. Фомичева. – М.: Просвещение, 2010. – 240 с.
52. Хухлаева О. В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции [Текст]: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / О.В. Хухлаева. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 208 с.
53. Цейтлин С. Н. Язык и ребенок: Лингвистика детской речи [Текст] / С. Н. Цейтлин. – М.: Просвещение, 2000. – 39 с.
54. Чиркина Г. В. Произношение. Мир звуков : пособие для учителя-логопеда специальных (коррекционных) школ V вида / Г. В. Чиркина, Е. Н. Российская – М. : АРКТИ, 2003 – 96 с
55. Чихаев В. П. Техника речи учителя / В. П. Чихаев, Е. А. Ларинова. – М., 1986. – 208 с.
56. Чухачева Е. В. Формирование готовности будущих педагогов к развитию монологической речи детей дошкольного возраста в образовательном процессе вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук. / Е. В. Чухачева – Брянск, 2012. – 23 с.
57. Швайко Г. С. Игры игровые упражнения для развития речи [Текст] / Г.С. Швайко. – М.: Просвещение, 2008. – 78 с.
58. Швецова И. Г. Формирование фонематического восприятия и звукового анализа у дошкольников с общим недоразвитием речи [Текст] / И Г. Швецова // Дошкольное воспитание. – 2007. – № 5. – С. 29-31.
59. Эльконин Д. Б. Детская психология [Текст]: учеб пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б.Эльконин. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 384 с.

60. Яшина В. И. Развитие словаря детей среднего дошкольного возраста в сюжетно-ролевой игре [Текст] / В. И. Яшина // Умственное воспитание детей дошкольного возраста. – 1980. – № 3. – С. 68-71.

ДОДАТКИ

Додаток А

Логопед для дорослого

Навчально-науковий центр кафедри логопедії пропонує консультацію логопеда для дорослих, яка допоможе вирішити проблеми з мовленням, які негативно впливають на успіх людини в суспільстві, кар'єрі та особистому житті.

Перелік послуг і переваги нашого підходу до роботи.

Консультації та заняття з психологом та логопедом допомогли вже багатьом оволодіти мистецтвом вільно і красиво говорити. Наші клієнти отримують професійну допомогу в зручний час і в комфортних умовах.

Фахівці скрупульозно шукають і точно встановлюють причину проблем з мовленням, пропонує індивідуальну схему корекції.

Послуги логопеда та психолога включають:

- постановку звуку «р» й інших проблемних звуків;
- поліпшення дикції та техніки мовлення;
- усунення акценту;
- роботу над голосом, його силою і діапазоном;
- лікування заїкання;
- терапію афазії (відновлення мовлення після інсульту);
- логопедичний масаж і дихальні вправи;
- підготовку до публічного виступу.

Багато дорослих людей живуть із порушеннями мовлення. Багато про них навіть не підозрюють, а деяким порушення мовлення заважають жити настільки, що не дають реалізуватися дорослій людині як особистості та професіонала.

Найбільш поширені мовленнєві порушення у дорослих: дизартрія, дислалія, заїкання, дислексія.

Досить часто зустрічаються випадки, коли у дорослих залишаються порушення мовлення (картавість, шепелявість), які не були виправлені в дитинстві або з певних причин недопрацьовані з фахівцем.

Причини можуть бути різні:

- не було можливості працювати з фахівцями;
- батькам подобався малюк «з родзинкою» французької вимови;
- у дитини був «важкий» характер і батькам не вдалося умовити її займатися з логопедом.

В цьому випадку ми говоримо про фонетичне порушення мовлення у дорослих – дизартрії, дислалії. Щоб позбутися від недорікуватості назавжди, потрібно усунути артикуляційні та неврологічні порушення. З віком позбутися мовленнєвого дефекту стає важче (умовний рефлекс закріплюється і перебудова його проходить повільно). Це означає, що працювати доведеться в повну силу!

Рекомендований курс: 10 занять (1-2 рази на тиждень по 50 хвилин) плюс 1 годину (мінімум!) Самостійної роботи щодня. Повна автоматизація нового звуку триває від 1 до 6 місяців.

Для усунення неправильного звуковимови в курс занять входить:

- Діагностика;
- Комплекс артикуляційної гімнастики;
- Постановка звуку (одного або декількох);
- Автоматизація звуку в самостійному мовленні.

Інша категорія порушень – проблеми і труднощі в навчанні, читанні і письмі. Дорослому важко прочитати статтю або написати відгук для розміщення в інтернеті; вивчити, освоїти самостійно нову технологію або програму. Йдеться про дислексію і дисграфію. У цих випадках логопед також надає допомогу.

І ще одна категорія мовленнєвих порушень має складну неврологічну основу. Таке порушення називається афазія. Це той випадок, коли дорослі втрачають вже сформоване мовлення через хворобу, травми або нещасний

випадок. Вони не можуть спілкуватися так, як раніше, а іноді й зовсім втрачають мовлення.

В цьому випадку логопед не може вилікувати хворого, але може в значній мірі поліпшити його мовлення, полегшити його спілкування з близькими.

На логопедичних заняттях дорослий учень намагається заново почати говорити, читати і писати. Логопедична корекція в цьому випадку – процес тривалий і вимагає регулярних занять.

При корекції мовлення у дорослих для поліпшення комунікації логопед використовує всілякі ресурси – логопедичний масаж, гімнастику, фізіотерапію, мовленнєве дихання, комп'ютерні та DVD програми, живе спілкування он-лайн.

Після самостійних домашніх занять паморочиться голова, болять м'язи язика і шиї. В цьому випадку необхідно більш строго дотримуватися голосової гігієни: не говорити після занять 10-15 хвилин, вживати тільки теплі напої, дозувати час занять – займатися 2 рази в день по 30 хвилин.

Домочадці та близькі люди не підтримують, коли Ви займаєтеся, робите спроби вимовити новий звук? В цьому випадку спокійно поясніть близьким, що гарчання, шипіння і цокання в квартирі – тимчасове явище і необхідно потерпіти. А найкраще – залучити їх до своєї гри, зробити учасниками таких занять, просити оцінювати і контролювати Ваше нове правильне мовлення, адже **РАЗОМ ЗАВЖДИ ВЕСЕЛІШЕ!**

Принципи роботи фахівців Центру:

- орієнтація на дорослих, застосування відповідних методик;
- комплексний підхід для сталого позитивного результату;
- використання сучасних методів корекції.

Основні вимоги до фахівця з корекції мовлення:

- Профільна освіта. З цією інформацією потрібно ознайомитися на першій консультації у фахівця. Це важливо для розуміння, чи справиться він з Вашою проблемою.

- Чи має необхідні підтвердження своєї кваліфікації і орієнтований на роботу саме зі старшими клієнтами.

- Досвід роботи. Другий важливий аспект при виборі логопеда. Найкраще, щоб стаж роботи становив не менше двох років. Це дозволяє фахівцеві виробити на практиці дієві методи роботи з вадами мовлення.

- Уміння працювати з кожним конкретним порушенням.

Перша консультація з логопедом для дорослих

При знайомстві з фахівцем потрібно також звернути увагу, як він працює з клієнтом. На першій же консультації він повинен провести діагностику порушення мовлення. Тільки після визначення причини виникнення дефекту можна визначити, скільки часу піде на його корекцію, і яку методику для цього вибрати.

У нашому Центрі ми приділяємо належну увагу проблемам наших клієнтів і тому результати нашої роботи завжди позитивні та довгострокові!

Мовлення – це навичка !!!

Тому потрібно працювати у постійному режимі: 2-3 рази на тиждень! Кожен раз ускладнювати вправи від заняття до заняття – така методика роботи над мовленням.

Ми вимогливі до відвідуваності та виконанні домашніх завдань.

Дисципліна дозволяє не розтягувати навчання на невизначений термін! Процес постановки звуків йде швидше і видно результат!

Закріпити поставлений голос і мовлення можна відвідавши групові заняття на курсах ораторського мистецтва.

Переваги такого навчання:

- Ви перебуваєте під контролем фахівця, який коригує ваше мовлення і вимову;

- Вам допоможуть і підкажуть в разі, якщо ви відчуваєте труднощі;

- Ви закріплюєте поставлений голос і дикцію на практиці, перед групою.